Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!

МАЙ 7 СЕРАДА
№ 18 (517)
1941 год
ЦАНА 20 КАП.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕННІКАЎ БССР І УПРАЎЛЕННЯ ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВАЎ ПРЫ СНК БССР

Дзень большэвіцкага друку

5 мая народы Совецкага Саюза адзначылі Дзень большэвіцкага друку. Большэвіцкі друк заўсёды адыгрываў велізарнейшую ролю ў гісторыі нашай партыі. В. І. Ленін так вызначыў ролю і значэнне большэвіцкай газеты: «Газета— не толькі калектыўны прапагандыст і калектыўны агітатар, але таксама калектыўны арганізатар».

Дзейнасць большэвіцкага друку неаддзяліма ад дзейнасці нашай партыі. І. В. Сталін, вызначаючы ролю і значэнне большэвіцкага друку, гаварыў: «Друк— адзіная зброя, пры дапамозе якой партыя штодзённа, штогадзінна гаворыць з рабочым класам на сваёй, патрэбнай ёй мове. Другіх сродкаў працягнуць духоўныя ніці паміж партыяй і класам, другога такога гібкага апарата ў прыродзе не існуе».

Ленін і Сталін—арганізатары, настаўнікі большэвіцкага друку, кадраў журналістаў. Ленін і Сталін сваю палітычную дзейнасць заўсёды звязвалі з работай у большэвіцкім друку, ствараючы ўзоры партыйнай публіцыстыкі, выхоўваючы кадры журналістаў-большэвікоў, цалкам адданых вялікай справе комунізма.

Штогодняе правядзенне Дня большэвіцкага друку пачалося з 1922 года, калі XI з'езд комуністычнай партыі адобрыў рашэнне ЦК партыі правесці ў 10-ю гадавіну (5 мая 1922 года) Усерасійскі Дзень друку. Першы нумар штодзённай большэвіцкай газеты—ленінска-сталінскай «Праўды» выйшаў 5 мая 1912 года. Пачынаючы з 1922 года, народы СССР штогод адзначаюць Дзень большэвіцкага друку.

Вялікую ролю адыграў большэвіцкі друк да Кастрычніка. Яшчэ больш вырaслі значэнне і роля большэвіцкага друку пасля Вялікай Кастрычніцкай соцыялістычнай рэволюцыі.

Большэвіцкі друк адыграў велізарнейшую ролю ў справе прапаганды вялікага вучэння Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна, у справе ўнядрэння культуры ў шырокія масы працоўных, у справе барацьбы з усімі ворагамі народа. Большэвіцкі друк арганізоўваў і арганізоўвае найшырэйшыя працоўныя масы на барацьбу за пабудову комунізма. Большэвіцкі друк «...самая войстрая і самая моцная зброя нашай партыі» (Сталін).

Газета стала неабходнай патрэбнасцю кожнага совецкага чалавека, яна дапамагае совецкім людзям у іх штодзённай практычнай рабоце па рэалізацыі пастаноў XVIII Усесаюзнай канферэнцыі ВКП(б), у вырашэнні гістарычнай важнасці задачы здагнаць і перагнаць у бліжэйшыя пятнаццаць год перадавыя капіталістычныя краіны ў эканамічных адносінах.

У СССР газеты выдаюцца на 70 мовах.

Совецкі народ любіць друкаванае слова, любіць кнігу, ён увесь час цягнецца да ведаў, да авалодання сусветнай культурай. Поруч з класікамі народаў СССР совецкі народ чытае і любіць класікаў сусветнай літаратуры. Шэкспір і Мальер, Гётэ і Байран, Сервантэс і Міцкевіч з'яўляюцца любімымі пісьменнікамі совецкага народа. У СССР наглядаецца няспынны рост бібліятэчнай сеці, рост кнігадруку. Толькі за 21 год Совецкай улады надрукавана больш 7 мільярдаў кніг, больш чым у дарэволюцыйнай Расіі за 354 годы з дня ўвядзення кнігадруку. Па кніжнай прадукцыі СССР стаіць на першым месцы ў свеце.

Творы класікаў марксізма-ленінізма выдаваліся ў СССР на 93 мовах, што дало нашым кадрам мажлівасць значна павысіць свой тэарэтычны ўзровень, узброіцца перадавой рэволюцыйнай тэорыяй для яшчэ больш паспяховай барацьбы за справу комунізма.

У нас увайшло ў традыцыю ў Дзень большэвіцкага друку правяраць, як тая ці іншая газета і ўвесь друк у цэлым вёў барацьбу за выпаўненне пастаноў партыі і ўрада. У 1941 годзе совецкія журналісты, наш народ, партыя правяралі, як большэвіцкі друк вёў і вядзе барацьбу за выпаўненне гістарычных пастаноў XVIII Усесаюзнай канферэнцыі ВКП(б), пастаноў ЦК ВКП(б) аб друку, як друк дапамагаў і дапамагае ў справе пабудовы новага, комуністычнага грамадства.

Рашэнне ЦК ВКП(б) аб крытыцы і бібліяграфіі мае выключна важнае значэнне ў справе развіцця літаратуры і мастацтва. Усё часцей і часцей на старонках нашых газет сталі паяўляцца крытычныя матэрыялы на новыя кнігі, дзе разглядаецца, як той ці іншы твор дапамагае ў практыцы барацьбы нашай партыі і народа за комунізм. Але нашымі газетамі яшчэ не ўсё зроблена па рэалізацыі гэтага рашэння. Неабходна значна пашырыць друкаванне крытычных матэрыялаў у газетах аб новых творах, гэта дапаможа падняць наша мастацтва і літаратуру на больш высокую ступень, дапаможа дасягнуць вышынь соцыялістычнага мастацтва — стварэння совецкай класікі.

Большэвіцкі друк заклікан дапамагчы росту маладых пісьменнікаў і мастакоў. Шмат зроблена ў гэтым напрамку, але далёка не ўсё. Неабходна значна палепшыць работу з маладымі пісьменнікамі і мастакамі, дапамагчы ім стаць спелымі майстрамі мастацкага слова, кісці, музыкі.

Совецкія пісьменнікі, усе работнікі мастацтваў БССР павінны дапамагчы і дапамогуць нашай партыі і народу ў выпаўненні гістарычнай пастановы ЦК ВКП(б) і СНК СССР аб асушцы балотаў.

Работнікі большэвіцкага друку вучыліся і будуць вучыцца ў вялікіх Леніна і Сталіна, як словам дапамагаць справе пабудовы комунізма. Большэвіцкі друк быў, ёсць і будзе самай войстрай і самай моцнай зброяй вялікай партыі Леніна—Сталіна.

Святкаванне 1 Мая ў Маскве. Таварышы **В. М. Молатаў, І. В. Сталін, К. Е. Варашылаў, Г. М. Маленкоў, Л. П. Берыя, А. С. Шчэрбакоў** накіроўваюцца на Красную плошчу.
Фота Ф. Кіслова (ТАСС).

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР

Аб аслабаненні тав. МОЛАТАВА В. М. ад абавязкаў Старшыні Совета Народных Камісараў СССР

У сувязі з неаднаразовай заявай тав. Молатава В. М. аб тым, што яму цяжка выконваць абавязкі Старшыні Соўнаркома СССР побач з выкананнем абавязкаў Народнага Камісара Замежных Спраў, задаволіць просьбу тав. Молатава В. М. аб аслабаненні яго ад абавязкаў Старшыні Совета Народных Камісараў СССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
М. КАЛІНІН.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль, 6 мая 1941 года.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР

Аб назначэнні тав. І. В. СТАЛІНА Старшынёй Совета Народных Камісараў СССР

Назначыць тав. СТАЛІНА Іосіфа Вісарыёнавіча Старшынёй Совета Народных Камісараў СССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
М. КАЛІНІН.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль, 6 мая 1941 года.

Указ Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР

Аб назначэнні тав. В. М. МОЛАТАВА намеснікам Старшыні Совета Народных Камісараў СССР

Назначыць Народнага Камісара Замежных Спраў тав. МОЛАТАВА Вячэслава Міхайлавіча намеснікам Старшыні Совета Народных Камісараў СССР.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
М. КАЛІНІН.
Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Совета СССР
А. ГОРКІН.

Масква, Крэмль, 6 мая 1941 года.

Першамайскі парад узброеных сіл совецкага народа

На Краснай плошчы ў Маскве 1 мая 1941 года

Народы шаснаццаці братніх рэспублік, аб'еднаных у дружную сям'ю Совецкага Саюза, радасна святкавалі дзень міжнароднай пролетарскай салідарнасці — 1-е Мая.

... Сэрца Масквы—Красная плошча. Проста і велічна яе першамайскае ўбранне. Супроць Крэмлёўскай сцяны, на франтоне будынка Вярхоўнага Совета СССР—вялікія партрэты Леніна і Сталіна. На гіганцкім сцягу лозунг: «Няхай жыве 1-е Мая—баявы агляд рэволюцыйных сіл рабочага класа!» На рускай, іспанскай, нямецкай, французскай, англійскай і кітайскай мовах паўтараюцца неўміручыя словы Комуністычнага Маніфеста: «Пролетарыі ўсіх краін, еднайцеся!»

Поўдзень. Сонца асляпляльна ззяе на рубінавых зорах Крэмля. Залачоныя стрэлкі гадзінніка Спасскай вежы набліжаюцца да лічбы «XII». Позіркі ўсіх звернуты да маўзалея Леніна. На трыбуну падымаюцца таварышы Сталін, Молатаў, Варашылаў, Калінін, Кагановіч, Андрэеў, Мікаян, Берыя, Швернік, Вазнясенскі, Шчэрбакоў, Маленкоў, Дзімітраў, Шкіратаў, Булганін, Вышынскі, Мехліс, Дэканозаў, Кузняцоў, Меркулаў, Паскрэбышэў, Яраслаўскі, Тэвасян, Лазоўскі, Пронін, Міхайлаў, Папоў, Чэрнаусаў, Бадаеў, Горкін, Нікалаева і іншыя.

З выключным уздымам сустракаюць прысутныя на плошчы паяўленне кіраўнікоў партыі і ўрада на чале з таварышам Сталіным. Некалькі мінут цягнецца поўная захаплення авацыя.

Роўна ў 12 гадзін са Спасскіх варот Крэмля выязджае Народны Камісар Абароны СССР, Герой і Маршал Совецкага Саюза тав. С. К. Цімашэнка. Прыняўшы рапарт камандуючага парадам генерала арміі І. В. Цюленева, маршал аб'язджае войскі. Тав. Цімашэнка віншуе чырвонаармейцаў, чырвонафлотцаў і камандзіраў са святам 1-га Мая. У адказ грыміць магутнае чырвонаармейскае і чырвонафлоцкае «ура».

Аб'езд войск закончан. Тав. С. К. Цімашэнка падымаецца на трыбуну і гаворыць прамову.

***

З неаслабнай увагай слухалі прысутныя на Краснай плошчы, а разам з імі ўся сталіца, уся вялікая краіна соцыялізма, спакойную і ўпэўненую прамову тав. Цімашэнка.

Прамова скончана. Грамавое «ура» і бурная авацыя ўзрываюць урачыстую цішыню. Зводны аркестр выконвае «Інтэрнацыянал». Грыміць святочны гарматны салют.

Пачынаецца ўрачысты марш часцей Маскоўскага гарнізона. Чырвоная Армія дэманструе перад тварам працоўных СССР і ўсяго свету сваё маральна-палітычнае адзінства, сваю непахісную вернасць радзіме, бязмежную адданасць совецкаму ўраду, большэвіцкай партыі, вялікаму правадыру народаў таварышу Сталіну. Чырвоная Армія дэманструе на першамайскім парадзе сваю несакрушымую магутнасць, выдатную тэхніку, якой яе аснасціла краіна за годы сталінскіх пяцігодак.

Перад трыбунамі праходзіць зводны батальён ваенных маракоў.

Зладжана і стройна праходзяць часці войск унутранай аховы НКВД і слухачы вышэйшай школы пагранічнай аховы НКВД. Як толькі здалёку паказваюцца знаёмыя зялёныя фуражкі, на трыбунах раздаюцца воплескі: масквічы дружаска вітаюць пагранічнікаў, слаўных вартавых совецкіх граніц.

Плячо ў плячо з Чырвонай Арміяй у парадзе ўдзельнічаюць узброеныя атрады працоўных. Яны чаргуюцца ва ўрачыстым маршы з вайсковымі падраздзяленнямі.

Упершыню ў парадзе ўдзельнічаюць навучаючыяся рамесленых і чыгуначных вучылішчаў, школ фабрычна-заводскага абучэння.

Перад маўзалеем адзін за другім праходзяць эскадроны кавалерыі. Іх змяняюць падраздзяленні самакатчыкаў. Бясшумна праязджае зводны полк веласіпедыстаў спартыўных таварыстваў сталіцы.

На Красную плошчу ўступаюць мотамехчасці. Грознай тэхнікай аснасціў совецкі народ сваю родную Чырвоную Армію за годы сталінскіх пяцігодак.

На грузавіках рухаецца матарызаваная пяхота.

Вялікай рознастайнасцю вызначаецца арсенал сродкаў барацьбы з авіяцыяй. Счацвяроныя зянітныя кулямёты на грузавіках. Магутныя пражэктары. Паблісквае на сонцы варанёная сталь тонкіх ствалоў зянітных гармат. На грузавіках зянітныя гарматы буйнага калібру. На плошчу ўступаюць далей яшчэ больш магутныя зянітныя гарматы, змантыраваныя на спецыяльных платформах цяжкіх трохвосных аўтамашын.

Усеагульнае захапленне выклікае марш артылерыі.

Парад наземных войск замыкаюць танкі.

У той час, як перад трыбунамі праходзілі шматлікія танкавыя злучэнні, над Краснай плошчай паявілася авіяцыя. Гэта была цудоўная дэманстрацыя ўзаемадзеяння наземных і паветраных сіл Чырвонай Арміі.

Заключным акордам паветранага парада быў палёт пікіруючых скарасных бамбардыроўшчыкаў. Лётчыкі-пікіроўшчыкі прадэманстрыравалі выдатнае лётнае майстэрства.

13 гадзін 45 мінут. Заканчваецца грозны марш узброеных сіл Совецкага Саюза — дэманстрацыя магутнай баявой тэхнікі, створанай воляю шматмільённага совецкага народа для абароны першай у свеце соцыялістычнай дзяржавы. (ТАСС).

Дэманстрацыя працоўных на Краснай плошчы

У дэманстрацыі прымала ўдзел звыш 1.800 тысяч чалавек

У 13 гадзін 50 мінут на Красную плошчу ўступаюць першыя калоны дэманстрантаў — адначасова 12 раёнаў сталіцы. Пачынаецца ўрачыстае шэсце працоўных Масквы.

Першамайскае свята праходзіць у 1941 годзе ў складанай і чрэватай многімі нечаканасцямі і выпадковасцямі міжнароднай абстаноўцы. Дэманстрацыя яшчэ і яшчэ раз паказала, што працоўныя нашай радзімы аднадушна адабраюць сталінскую знешнюю палітыку — мудрую, празорлівую, поўнасцю адпавядаючую інтарэсам совецкага народа.

— Няхай жыве знешняя палітыка совецкага ўрада, палітыка міру паміж народамі і забеспячэння бяспечнасці нашай радзімы!

Гэтыя словы падкрэслены на тысячах плакатаў, высока паднятых над радамі дэманстрантаў.

Совецкія людзі ведаюць, што ўсімі поспехамі знешняй палітыкі нашай радзімы яны абавязаны мудраму сталінскаму кіраўніцтву.

Баявыя першамайскія лозунгі заклікаюць усіх совецкіх людзей помніць і ніколі не забываць аб капіталістычным акружэнні, не шкадуючы сіл мацаваць абаронную магутнасць соцыялістычнай дзяржавы, яе ўзброеныя сілы, нашу совецкую разведку — ВЧК.

Першамайскае шэсце працоўных сталіцы было грандыёзнай дэманстрацыяй гарачага совецкага патрыятызму — бязмежнай любві народа да сваёй соцыялістычнай радзімы, гатоўнасці грудзьмі абараняць яе ад усіх і ўсялякіх ворагаў.

Як і сцягі, над сотнямі калон высяцца лічбы. Часцей за ўсё паўтараецца лічба «70,9». Гэта — 70,9 мільярда рублёў, асігнаваных па бюджэту 1941 года на патрэбы абароны: совецкі народ аднадушна адабрае ўсе мерапрыемствы ўрада, накіраваныя на ўмацаванне абароназдольнасці краіны.

На трыбунах з захапленнем сустракаюць фізкультурнікаў, якія ідуць следам за сцяганосцамі раёнаў.

Незлічоная колькасць заводаў, фабрык, устаноў вынесла на дэманстрацыю паказальнікі сваіх дасягненняў у абароннай рабоце.

Усё новыя і новыя рапарты гучаць перад трыбунай маўзалея — рапарты аб слаўных большэвіцкіх справах стаханаўцаў прамысловасці і транспарту, аб тым сапраўды ўсенародным уздыме, які выклікалі гістарычныя рашэнні XVIII Усесаюзнай партыйнай канферэнцыі.

Урачыста сустрэла першамайскае свята многатысячная армія інтэлігенцыі сталіцы — работнікі навукі і мастацтва, педагогі, урачы, студэнцтва.

На велізарным плакаце — барэльеф таварыша Сталіна і словы, выражаючыя мыслі і пачуцці ўсіх совецкіх вучоных:

«Сталін — наш сцяг. Няхай жыве карыфей навукі — пачотны член Акадэміі навук СССР І. В. Сталін!»

З гордасцю нясуць дэманстранты партрэты лаўрэатаў Сталінскай прэміі—перадавых вучоных, работнікаў тэхнікі, выдатных майстроў слова і сцэны. Іх узнагароджанне народ успрыняў, як сапраўднае свята ўсёй соцыялістычнай культуры.

Моцна і непарушна дружба народаў Совецкага Саюза. Яна закладзена вялікім Леніным, выпеставана геніяльным прадаўжальнікам яго справы — таварышам Сталіным. Тысячы фактаў штодзённага жыцця гавораць аб моцнасці гэтай дружбы. Толькі днямі закончылася прайшоўшая ў Маскве з выключным поспехам дэкада таджыкскага мастацтва. Першамайская дэманстрацыя з'явілася новым яркім пацвярджэннем найвялікшай сілы гэтага братняга садружаства.

Працоўныя сталіцы прынеслі з сабой на Красную плошчу цёплыя і шчырыя словы прывітання ўсім народам Совецкага Саюза — таварышам і братам па сумеснай барацьбе за таржаство комунізма. Няма ліку плакатам і лозунгам, заклікаючым захоўваць, як зяніцу вока, і множыць найвялікшыя перамогі ленінска-сталінскай нацыянальнай палітыкі. З асаблівай сілай гучаць першамайскія прывітанні масквічоў новым совецкім грамадзянам— працоўным Літвы, Латвіі, Эстоніі, Паўночнай Букавіны і Бесарабіі, скінуўшым ненавіснае ярмо капіталізма.

Ні на мінуту не змаўкаюць поўныя захаплення воклічы і грамавое «ура» у чэсць таварыша Сталіна, таварыша Молатава, кіраўнікоў партыі і ўрада. Таварышы Сталін, Молатаў, кіраўнікі партыі і ўрада цёпла вітаюць дэманстрантаў.

— Няхай жыве вялікі, непераможны сцяг Маркса—Энгельса—Леніна—Сталіна!

Гэты баявы лозунг, які шмат разоў праваўзглашаўся з трыбун і з радоў дэманстрантаў, гучыць, як вынік пройдзенага слаўнага шляху, як праграма далейшай барацьбы і перамог совецкага народа.

...Стрэлка гадзінніка набліжалася да сямі, калі апошнія калоны дэманстрантаў пакінулі Красную плошчу. Звыш 1.800 тысяч працоўных Масквы ўдзельнічала ў святочнай першамайскай дэманстрацыі. (ТАСС).

Парад магутнасці і сілы

На плошчы імя Леніна ў Мінску 1 мая 1941 года.

У гэты святочны вясновы дзень надзвычай рана абудзілася сталіца Совецкай Беларусі.

Сёння Першы Май — дзень баявога агляду рэволюцыйных сіл рабочага класа. З усіх канцоў горада спяшаюцца на месцы збору па-святочнаму апранутыя людзі. Першы Май совецкія людзі сустракаюць у абстаноўцы шчаслівага радаснага жыцця.

Велічна выглядае плошча імені Леніна. Насупраць помніка Уладзіміру Ільічу ўзвышаецца ўпрыгожаны народным беларускім арнаментам велізарны партрэт правадыра народаў вялікага Сталіна. Поплеч партрэты кіраўнікоў партыі і совецкага ўрада.

Яшчэ задоўга да пачатку парада трыбуны запаўняюць госці — дэпутаты Вярхоўных Советаў СССР і БССР, ордэнаносцы, стаханаўцы фабрык і заводаў, совецкія інтэлігенты. Яны аглядаюць пастроеныя да параду войскі, любуюцца іх строгай падцягнутасцю, выпраўкаю.

На ўрадавую трыбуну падымаюцца кіраўнікі ЦК КП(б)Б і ўрада БССР т.т. Панамарэнка, Кулагін, Былінскі, Наталевіч, Ванееў, Эйдзінаў, Цанава, Матвееў, Малін, Гарбуноў, Аўхімовіч, Тур, Рыжыкаў, Ганенка, Радзіцелеў, Власаў, Прохараў, М. Захараў, Бударын, І. Захараў, Крупеня, Колышкін, Гайсін, Валошын, Зімянін, Банцыраў, члены Ваеннага Совета Заходняй Асобай Ваеннай Акругі, народныя камісары.

11 гадзін раніцы. Раздаецца каманда: «Парад, смірна!» На кані выязджае камандуючы Заходняй Асобай Ваеннай Акругай, Герой Совецкага Саюза, генерал арміі тав. Паўлаў. Яму аддае рапарт аб гатоўнасці войск да парада камандуючы парадам генерал-лейтэнант тав. Болдзін.

Тав. Паўлаў, аб'язджаючы войскі, віншуе байцоў, камандзіраў і палітработнікаў з днём вялікага свята. У адказ плошча аглашаецца дружным «ура». Яно нарастае і перакатваецца магутнымі хвалямі. Камандуючы падымаецца на ўрадавую трыбуну.

Тав. Паўлаў звяртаецца з прамовай да байцоў, камандзіраў і палітработнікаў, да ўсіх працоўных БССР. Ад імені і па даручэнню ЦК КП(б)Б і ўрада БССР ён віншуе іх з першамайскім святам. Тав. Паўлаў гаворыць аб гістарычных перамогах нашай соцыялістычнай радзімы, атрыманых пад кіраўніцтвам партыі Леніна — Сталіна, аб складанай міжнароднай абстаноўцы, аб магутнасці Чырвонай Арміі, гатовай у любы час граміць любога ворага, адкуль-бы ён ні паявіўся.

Заключныя словы прамовы камандуючага, прысвечаныя нашай квітнеючай радзіме, партыі большэвікоў, вялікаму Сталіну, тонуць у гуках «Інтэрнацыянала» і магутным чырвонаармейскім «ура».

Фанфарысты абвяшчаюць пачатак парада. Пад гукі зводнага аркестра пачынаецца праходжанне войск.

Стройнымі радамі маршыруюць пяхотныя часці. Баявы, авеяны славай сцяг ордэна Леніна Н-скай часці нясе сяржант-ордэнаносец тав. Фралоў. Прыкоўвае ўвагу выдатная зброя, якой аснасціў совецкі народ сваю Чырвоную Армію. Варанёнай сталлю на сонцы адліваюць аўтаматычныя вінтоўкі, кулямёты, мінамёты. Разам з аўтаматычнай зброяй байцы моцна трымаюць трохлінейную вінтоўку, якая пяцьдзесят год чэсна праслужыла рускаму народу ў барацьбе з шматлікімі ворагамі.

Грудзі многіх байцоў і камандзіраў упрыгожаны ордэнамі і медалямі. У нядаўніх баях на фінскім фронце яны на справе паказалі мужнасць і геразім чырвоных воінаў, усёсакрушальную магутнасць совецкай зброі.

Як толькі на плошчу ўступілі калоны вучняў спецшколы, паветра напоўнілася гулам авіяматораў. У стройным баявым парадку імкліва праносяцца над плошчай самалёты.

Перад трыбунамі праходзяць вучні рамесленых вучылішчаў, узброены атрад працоўных горада Мінска, вучлёты аэраклуба імені Молакава, школа медсясцёр.

З грукатам на плошчу ўрываюцца артылерыйскія часці. Процітанкавыя і цяжкія гарматы, зяніткі, гаўбіцы, мартыры гатовы ў любы момант паслаць варашылаўскія залпы ворагу. За імі рухаюцца на машынах кулямётчыкі-зянітчыкі, пражэктарныя падраздзяленні.

Па плошчы рухаюцца танкі і бронемашыны. З іх вежаў грозна выглядаюць дулы гармат і кулямётаў.

Праходжаннем танкаў завяршаецца гэты магутны і цудоўны парад узброеных сіл совецкага народа. («Звязда»).

Дэманстрацыя баявой гатоўнасці

У дэманстрацыі ў Мінску ўдзельнічала 200 тысяч чалавек

Ваенны парад скончыўся. Пачалася дэманстрацыя працоўных.

Стала традыцыяй, што дэманстрацыю адкрываюць дзеці, шчаслівыя совецкія дзеці — кветкі жыцця, тыя, каму належыць будучыня.

Ішлі піонеры і школьнікі сталіцы. Уперадзе — упрыгожаныя машыны. Партрэт таварыша Сталіна, увіты кветкамі, і каля яго жывыя кветкі — дзеці. Яны нясуць плакаты, на якіх напісана: «Сталін — наш сцяг».

Стройнымі радамі ідуць вучні школ ФЗА. Наша краіна рыхтуе магутныя працоўныя рэзервы. Пройдзе нямнога часу, і гэтыя рэбяты з літарамі «ФЗА» на пятліцах увальюцца ў вялікую армію працы, займуць сваё рабочае месца на фабрыках, заводах, на транспарце, на будоўлях.

На плошчу ўступілі калоны трох раёнаў сталіцы. Уперадзе сцяганосцы. Плошча стала падобна на хвалістае мора. А над гэтым морам сцягоў плыла моцная, баявая песня аб радзіме.

Рабочыя фабрыкі імя Кагановіча нясуць партрэты членаў Палітбюро.

Маршыруюць рабочыя заводаў імя Варашылава, Кірава, друкарні імя Сталіна, скурзавода «Большэвік». На лозунгах, якія яны нясуць, напісаны словы, стаўшыя самымі папулярнымі на нашых заводах і фабрыках: «Графік — непарушны закон прадпрыемства».

Высока над галовамі дэманстрантаў плывуць транспаранты, якія адлюстроўваюць, за што змагаецца наш народ у 1941 годзе. 2.955 новых і рэканструіраваных прадпрыемстваў уступяць у строй у гэтым годзе. Такое гіганцкага размаху будаўніцтва пасілу толькі нашай, соцыялістычнай радзіме.

Вось ідзе атрад будаўнікоў — каменшчыкі, цесляры, атынкоўшчыкі, інжынеры, тэхнікі, людзі, якія ўзводзяць новыя будынкі, працуюць над рэканструкцыяй сталіцы нашай рэспублікі. Ператварыць Мінск у прыгожы, упарадкаваны, культурны горад — такую задачу паставілі перад сабою большэвікі сталіцы! І гэта задача паспяхова ажыццяўляецца.

Нясуцца лозунгі:

— Лепшаму другу беларускага народа таварышу Сталіну — ура!

—Няхай жыве партыя Леніна—Сталіна — кіраўнік і арганізатар соцыялістычных перамог!

Лозунгі і плакаты першамайскай дэманстрацыі заклікаюць да ўмацавання нашай абароннай магутнасці.

Калгаснікі Мінскага раёна нясуць плакаты, якія адлюстроўваюць гіганцкую работу па асушцы балотаў, што праводзіцца ў нашай рэспубліцы.

У радах дэманстрантаў—вучоныя, пісьменнікі, артысты, служачыя, студэнты...

Яны нясуць у сваіх сэрцах гарачую любоў да вялікага Сталіна, іх мыслі і думы звернуты да таго, хто стаіць на капітанскім масціку і цвёрдай рукой вядзе совецкі карабль уперад, да канчатковай перамогі комунізма!

У дэманстрацыі ўдзельнічала 200 тысяч працоўных сталіцы. Гэта была дэманстрацыя сілы, магутнасці і гатоўнасці да новых баёў і перамог у імя таржаства вялікіх ідэй комунізма. Гэта была дэманстрацыя любві і адданасці вялікай партыі Леніна—Сталіна, правадыру ўсяго працоўнага чалавецтва — таварышу Сталіну. («Звязда»).

М. Ю. Лермантаў. Гіпсавы барэльеф, зроблены скульптарам **А. Жоравым** да 100-годдзя з дня смерці паэта (27 ліпеня 1941 года). Фота І. Каплінскага.

Пятро Глебка

Прысяга

Асенняй раніцою,
Па нашай звычцы свойскай,
Нас цэлай грамадою
Праводзілі у войска.

Рванулся вагоны,
І сотні рук зычліва
І родны сцяг чырвоны
Махнулі нам: — Шчасліва!

І праз адну хвіліну
Расталі і прапалі...
А мы яшчэ гадзіну
У той бок пазіралі.

Нарэшце, зняўшы ранцы,
На трэцім перагоне
Чатыры навабранцы
Сабраліся ў вагоне.

Успомнілі, згадалі
Яны свае мясціны:
Хто палявыя далі,
Хто гоман ручаіны,

Хто лісцік на бярозе,
Хто воблака на ўсходзе,
Хто пыл на той дарозе,
Якою ён праходзіў.

І мы паабяцалі,
Не баючыся смерці,
За палявыя далі,
За родны край памерці.

Пад гэтыя пагудкі,
Прагнаўшы засмучэнне,
Прыехалі праз суткі
На месца прызначэння.

І там, пры самым выйсці
На вуліцу з вакзала,
Я ўспомніў, як калісьці
Мне маці так казала:

— Цаніць ты маеш права
І недруга і друга
Па іх сапраўдных справах,
Па іх жывых заслугах.

У форме, у падсумках,
Ля палкавога сцяга
З адзінай гэтай думкай
Я падпісаў прысягу.

Пакляўся быць сумленным,
Харобрым скрозь і дбайным,
Дзяржаўнай і ваеннай
Не распаўсюджваць тайны.

Пакляўся быць навечна
Байцом краіны шчырым,
Выконваць беспярэчна
Загады камандзіраў.

Пакляўся авалодаць
Як след ваеннай справай,
Каб за спакой народа
Змагацца мог са славай.

Стрымаў я гэта слова
У вучобе і ў рабоце,
І на парад маёвы
Я выйду ў першай роце.

Калі-ж напад стрывожыць
Жыццё маёй краіны —
Ад ярых куль варожых
Я марна не загіну.

Раней, чым вораг злосны
Праз труп мой пераступіць,
Ён крок неасцярожны
Цаной вялікай купіць.

Бо ўмела штык мой коле,
Удар прыклада — трапны...
На наш прастор ніколі
Не ступіць вораг сквапны!

І я сваю прысягу
Ніколі не парушу:
Калі і мёртвы злягу —
Прыкрыю целам сушу,

Залію крывёю рэкі,
Каб захлынуўся вораг,
Каб расцвіла навекі
Радзіма ў мірных зорах.

Скажоны Багрыцкі

Выдатны совецкі паэт Э. Багрыцкі пачаў свой творчы шлях пераймальнымі, эпігонскімі вершамі, цалкам вытрыманымі ў духу кніжнай «рамантычнай» паэзіі. У годы сваёй ранняй юнасці Э. Багрыцкі друкаваў у одэскіх літаратурных зборніках такія экзатычна-«раскошныя», вучнёўскія вершы:

Она одна идет к заброшенному молу,
Где плещут паруса алжирских
бригантин,
Когда в закатный час танцуют
фарандолу,
И флейта дребезжит, и стонет
тамбурин.

Верш, з якога ўзяты гэтыя радкі, называецца «Крэолка». Ён увесь стракаціць такімі «прыгожымі» словамі, непасрэдна перанесенымі з вершаў акмеістаў, як: «каравеллы», «маленькі індус у лазоравым турбане», «крыштальныя альтанкі», «амур з мармура», «фарфоравыя кветкі», «пэрлавыя грамады», «мармуровы балкон», «чайных руж цягучы арамат» і г. д., і г. д. Рэволюцыйнаму паэту Э. Багрыцкаму, аўтару «Думы пра Апанаса» і «Смерці піонеркі», прыходзілася бязлітасна вытручваць з сябе ўсю гэту эстэтычную дрэбедзень, кніжныя захапленні сваёй юнасці. Гэта давалася яму нялёгка. Нават у многіх вершах, прысвечаных рэволюцыйным тэмам, давала адчуваць сябе падвержанасць паэта дрэнным кніжным уплывам. У адным вершы Э. Багрыцкага («Рассыпаным ланцугом») рэволюцыя ўпадабляецца... мядзведзю, а рабочы клас — паляўнічаму, які наладжвае аблаву на звера.

Строгі і патрабавальны майстар, Э. Багрыцкі не ўключыў, вядома, ні аднаго з сваіх ранніх, вучнёўскіх вершаў у падрыхтаваны ім самім аднатомнік. Першая кніга Э. Багрыцкага «Паўднёвы захад» заключала ў сабе 17 вершаў і адну невялікую паэму. Такая патрабавальнасць самога паэта да многага абавязвае рэдактараў і складальнікаў зборнікаў яго твораў.

Што-ж сказаць аб зборніку выбраных вершаў Э. Багрыцкага, у якім асноўнае месца занялі раннія, эпігонскія і стылізатарскія вершы паэта? Імення такім з'яўляецца зборнік, выпушчаны ў свет нашым выдавецтвам*). У ім чамусьці знайшлі сабе пачэснейшае месца «Газэллы» «Крэолка», «Канец лятучага галандца», слабыя перайманні англійскіх паэтаў, бледныя, безжыццёвыя вершы юнага Э. Багрыцкага. Побач з кніжнымі «крэолкамі» мы чытаем у зборніку такія ўзвышаныя (у духу «Кузніцы»), зусім не характэрныя для Э. Багрыцкага радкі:

Среди веков проложена межа
Руками и штыками дерзновенных.
Прекрасны годы
буйств и мятежа,
Сражений и восстаний вдохновенных.

Хочацца спытацца, навошта было ўключаць у зборнік «Выбранае» гэтыя і многія ім падобныя вершы, калі сам паэт зрабіў патрабавальны і строгі адбор лепшых па якасці рэчаў? Навошта змешваць у адну кучу поўнацэнную творчасць Э. Багрыцкага і адкінуты ім самім сыры матэрыял? Ці ў выдавецтва была задача выдаць поўны збор твораў Э. Багрыцкага? Зборнік-жа называецца «Выбранае»!

Уключыўшы ў зборнік забракаваныя самім паэтам яго несамастойныя вершы, выдавецтва не знайшло месца ў кнізе для лепшых твораў Э. Багрыцкага, такіх, як «Вясна» («У алеях слупоў, па дарогах перонаў»), «Галубы», «Бяссонніца», «Папяросны карабок», «Вершы пра салаўя і паэта», «Ад чорнага хлеба і вернай жонкі», «Птушкалоў», (з кнігі «Паўднёвы захад»), «Вясна, ветэрынар і я», «Умяшанне паэта» (з кнігі «Пераможцы»).

Якім-жа прынцыпам кіравалася выдавецтва пры такім сумніцельным складанні зборніка? У заметцы «Ад складальніка» сказана вельмі цмяна: «Выбранае» мае цыклічную структуру, якая дае ідэйны комплекс (!) поўнага перыяду ў творчасці Багрыцкага». Але-ж ні аб якім «ідэйным комплексе» Э. Багрыцкага 1925—1928 год не можа быць і гутаркі, калі сярод вершаў гэтага перыяду адсутнічаюць такія, як «Папяросны карабок», «Ад чорнага хлеба і вернай жонкі» і інш.

Адсутнасць усякага прынцыпу сказваецца ў самым размеркаванні твораў па годах. Зборнік пачынаецца цыклам вершаў «1915—1917», за ім следуе цыкл «1920—1926», а затым чамусьці зноў «1922—1924», зноў «1919—1926», «1923—1928» і г. д. Нейкі бяссэнсны лабірынт пад назвай «цыклічнай структуры»!

Для паўнаты карціны адзначым, што вершы, якія ў кнізе памечаны 1931 годам («Разгавор з сынам»), змешчаны ўсё-ж у цыкле 1920—1926 год; пераклад з А. Рэмбо «Парыж засяляецца зноў» (даследчыя інтарэсы нашых рэдактараў неабсяжна шырокія!), які датыраван 1929 годам, змешчан у цыкле 1923—1928 год. Такіх бязглуздзіц, якія скажаюць аблічча Э. Багрыцкага, у зборніку, выпушчаным нашым выдавецтвам, можна налічыць безліч.

Ідучы насустрач законнай цікаўнасці чытача, паведамляем імя «ініцыятыўнага» рэдактара, які праявіў такі нарэзкасць «паэтычны густ», такое рэдкае «пачуццё адказнасці» перад паэзіяй і чытачом пры складанні зборніка выбраных твораў Э. Багрыцкага, — імя рэдактара: К. С. Лазарчык.

С. ТАРАСАЎ.

*) **Эдуард Багрыцкі.** «Выбранае», вершы на рускай мове. Дзяржаўнае выдавецтва пры СНК БССР, Мінск, 1941. Стар. 234, цана 6 руб.

Патрэбныя словы

Аб вершах Пімена Панчанкі

★

Г. Бярозкін

★

«І з'явіліся самі на вусках патрэбныя словы»—гаворыць Пімен Панчанка пра героя сваіх эпічных фрагментаў «Апошні хутаранін» Рыгора Кажана, які пасля працяглага перыяду сумненняў і хістанняў уступіў у калгас. У адносінах да свайго героя такія заўвагі паэта здаюцца нам некалькі паспешнымі. Справа ў тым, што Рыгор Кажан—апошні хутаранік—яшчэ не знайшоў у вершах П. Панчанкі «патрэбных» — г. зн. сапраўды важкіх, пераканаўчых слоў, каб выразіць сваё новае, калектыўнае светаадчуванне і тыя перамены, якія адбываюцца ў ім пад уздзеяннем акружаючай соцыялістычнай рэчаіснасці. «Патрэбных» слоў не знаходзяць і тыя, хто перавыхоўвае Рыгора, хто паказвае яму новы шлях. Дзед Анісім—перадавы калгаснік, які адчуў усю карысць калгаснага жыцця, у пацвярджэнне свайго грамадскага, матэрыяльнага і чалавечага дабрабыту гаворыць Рыгору такія словы: «Больш туга не смокча грудзі, дажываю ў шчасці век. Чуюць людзі, бачаць людзі, што Анісім — чалавек...» Наўрад ці маглі-б гэтыя і ім падобныя словы дайсці да слыху, да пачуцця чалавека, якому трэба вызваліцца ад цэлага раду ўкаранішыхся заблуджэнняў і пачаць жыць зусім новым, небывалым для яго жыццём. Вельмі ўжо лёгкаважкія гэтыя словы; няма ў іх той пераканаўчасці, якая выцякае са спелага ўнутранага пачуцця і якая здольна прымусіць верыць сваёй адзінай неперамежнай праўдзе.

Памятаеце ў адным з агітацыйных вершаў Маякоўскага: чырвонаармейская часць ідзе на фронт міма бабы, гандлюючай абаранкамі:

Кушать хотца одному,
говорит ей: тетя,
бублик дай голодному,
вы ж на фронт нейдете.

Апошняя фраза павінна канчаткова пераканаць дурную бабу, якая адмаўляецца карміць чырвоных воінаў. Гэта, так сказаць, крайні довад, які здольны дайсці да самага ачарсцвелага, заскарузлага сэрца. Героі паэмы П. Панчанкі «Апошні хутаранін» не набылі яшчэ гэтай індывідуальнай характэрнасці пачуцця, мыслі, мовы, якая з'яўляецца асковай паэзіі. Праўда, у эпічных урыўках «Апошні хутаранін» прысутнічаюць асобныя добрыя, сапраўды паэтычныя месцы, строфы, але не аб іх будзе зараз гутарка. Нам хацелася-б перш за ўсё падкрэсліць у творчасці маладога таленавітага паэта тыя рысы і якасці, якія, проста ці ўскосна, звязаны з пошукамі адзіна пакараючай, спелай паэтычнай выразнасці, з пошукамі «патрэбных слоў».

Па характару свайго дараванне П. Панчанка—паэт лірычны. Яму найбольш удаюцца тыя вершы, тэма якіх непасрэдна звязана з унутраным душэўным светам самога паэта. Пісаць поўнацэнную лірыку вельмі цяжка, для гэтага трэба валодаць вельмі значным пачуццём. П. Панчанка прыйшоў у беларускую паэзію ў такі час, калі ў ёй незаслужана вялікае месца займаў імітацыйны—у меру «задушэўны», у меру «шчыры» і не ў меру безжыццёвы верш, у якім зусім згладжана была характэрная выразнасць пачуцця і мовы. Вельмі паказальна, што глебай, якая харчавала гэты ўмоўна-лірычны штамп, з'яўляліся благадушныя, нятворчыя адносіны да рэчаіснасці, адсутнасць зацікаўленага погляду ў будучы дзень. У першай кнізе П. Панчанкі «Упэўненасць», вельмі цёпла сустрэтай крытыкаю, побач з выдатнымі вершамі, якія ярка раскрывалі аблічча соцыялістычнага чалавека, прысутнічала нямала і такіх вершаў, якія насілі на сабе яўны адбітак умоўнага лірычнага стылю, вершаў, у якіх жывое, напоўненае непаўторным пачуццём чалавечае слова прыносілася ў афяру нейкаму ўмоўнаму «кантэксту», ужо гатоваму сашчапленню слоў, нібы ўласціваму лірыцы. Такімі, ужо склаўшыміся кантэкстамі, групамі слоў, нажаль, напісаны і некаторыя вершы з новай кнігі П. Панчанкі «Вераснёвыя сцягі».

У гэтай кнізе П. Панчанка зрабіў значны крок наперад у сэнсе набыцця новай грамадскай тэмы. Многія вершы гэтай кнігі прысвечаны вызваленню Заходняй Беларусі, тэме незвычайнага драматызму і грамадскай значымасці. Сам удзельнік вызваленчага паходу, П. Панчанка ў радзе вершаў знайшоў усхваляваныя словы, каб запечатлець незабыўную сустрэчу. Побач з народам, які кветкамі закідваў шлях Чырвонай Арміі, П. Панчанка ўбачыў у вызваленых гарадах і сялы нядаўняй галечы і нястачы. «Ля касцёла сядзяць жабракі» піша ў адным са сваіх лепшых вершаў П. Панчанка. Ён рысуе іх, пакінутых, адзінокіх, аслепшых ад гаротніцкіх слёз жабракоў:

Дзе-ж паны, што кляліся дарамі
Тваю боль пагасіць, чалавек?
За якімі марамі, гарамі
Насягнуць іх праклёны калек?
Мне не будзе спакойна спацца,
Я не выпушчу стрэльбу з рукі,
Пакуль ёсць паны у палацах,
Пакуль ёсць на зямлі жабракі.

Гэтыя вершы напісаны сапраўднымі словамі. У іх ёсць сапраўдная зацікаўленасць паэта ў лёсе свету. Патрэбнымі словамі, актыўна і зацікаўлена напісаны радкі з верша «Белавежа».

Мы сказалі магнатам:—Хопіць
сыта бавіцца!—І павёў
нашу роту сялянскі хлопец
па заблытанай сцежцы ласёў.

У параўнанні з гэтымі вершамі ці многа значаць такія радкі, прысвечаныя той-жа тэме вызвалення Заходняй Беларусі: «Гнеўны шквал па зямлі прайшоў і развеяў туман тугі» і стылізаваная «Песня заходніх беларусаў»?

У новай кнізе П. Панчанкі вельмі моцна сказваецца гэта пастаянная барацьба паміж завучаным, знаёмым і таму не дзейнічаючым усур'ёз паэтычным словам і—новымі, самастойна народжанымі срокамі паэтычнага ўздзеяння, за якімі стаіць такое-ж новае, такое-ж творча-актыўнае чалавечае пачуццё. Вось выдатны верш «Падсочка» з гэткімі незвычайна выразнымі, празрыстымі радкамі:

І капнула празрыстая смала
У бляшаны коўш, і па зямлі, паволі,
Кавалачкам крыштальнай каніфолі
Да скрыпача у рукі прыплыла.

І побач з такімі паэтычнымі радкамі мы сустракаем вершы, зусім не напоўненыя жывым пачуццём, накшталт: «Стаю на беразе... Вось так рака вякамі то ў дзікай ярасці, то ў ціхім сне плыве», «Свой гонар патапіў Напалеон пад завірухі гул», «І песня гнеўная гарэла на губах», «Армію Будзённы між лясоў вёў па уланаў хмарай навальнічай», «Я вечна быць хацеў-бы маладым». Усё гэта з аднаго верша «Бяроза», вельмі прасталінейнага па кампазіцыі і несамастойнага па паэтычнай мове. А вось падобныя-ж прыклады з верша «На зары»: «Пемра помстай набракла і гнеўныя крыкі насіла», «Сонца яркае ззяла на піках, дзень шчаслівы радзіўся», «Імчаўся галопам... загартованы ў бітвах будзёнаўцаў мужных атрад».

Мы выпісалі ўсе гэтыя радкі з вершаў П. Панчанкі, каб паказаць, што ў яго новым зборніку «Вераснёвыя сцягі» некалькі аслабла супраціўляемасць штампу, што ў зборніку няма дастаткова смелага і рашучага пераходу з галін, ужо заваяваных і ўжо, так сказаць, асвоеных паэтам, у прасторы новых творчых магчымасцей. Паэт прыязджае дамоў, у госці да маці і, здзіўляючыся, заўважае, што «толькі ельнік, што намок ад рос, я за восем летаў перарос...» Усё гэта, быць можа, не дрэнна напісана, але гэта нічога новага не дадае да аблічча маладога паэта і нічога новага не дадае да сказанага нашай паэзіяй.

Затое зусім новай з'явай у нашай паэзіі з'яўляецца паэма П. Панчанкі «Беластоцкія вітрыны», надрукаваная ў беластоцкай газеце. У гэтай паэме радуе акрэсленасць і энергічнасць паэтычнага жэсту, жывасць іроніі, якая ўзнімаецца на чыста лірычных інтанацыях, парушэнне паэтам умоўнага пафасу імітацыйнай лірыкі.

«Беластоцкія вітрыны»—лірычная паэма, у ёй прысутнічае толькі адзін вобраз—вобраз самога паэта. Цэнтральнае месца ў паэме займае пачуццё паэта, яго адносіны да акружаючага—адносіны актыўныя, страсныя, якія ствараюць яркі гратэск уродлівых з'яў жыцця, насмешлівыя, калі гутарка ідзе пра бруд мінулага, і пранікнёна-пяшчотныя ў тых выпадках, калі позірк спыняецца на новым, на сонечным.

Паэт пачынае агляд «рэдкасцей» старога гандлярскага Беластока. У яго голасе чутна іронія, разумная, ярaская, якая непрыкметна перарастае ў напружаную і шматзначную размову са старым светам. Вось іранічна-насмешлівае апісанне мітусні на рынку: «Нават камар не падточыць носу пад моцны прылавак дубовы», а ўслед за гэтым вельмі сур'ёзнае, не ў жарт сказанае: «І несла капейкі армія босых з Бельска і Заблудова...» Так і ў большасці выпадкаў,—за вонкавым балагурствам крыецца суровая нота бязлітаснага выкрываўчага пафасу, глыбокае пачуццё бязладнасці старога жыцця, пасаванага і пакалечанага. Значнасць гэтага пачуцця выйграе з прычыны таго, што яно выліваецца не з першых радкоў, а раскрываецца пры дапамозе вялікай колькасці рознастайных інтанацыйных ходаў. Гумар П. Панчанкі не знізіўся да фельетона, таму што за ім стаіць вялікае пачуццё, і, наадварот, пафас не застыў у адцягненым і завучаным жэсце рэзанёра, таму што ён падкрэслен радам унутраных інтанацыйных адценняў. П. Панчанка вучыцца пісаць у Маякоўскага, парушаючы бязмэтны і беспрадметны лірычны пафас, уводзячы ў верш газетную, публіцыстычную мову, спалучаючы лірызм з гумарам, выцягваючы з простага, вуглаватага слова, далёкага ад усякага роду эстэтызму, новы нязведаны сэнс. Вось узоры добрай «ігры» са словам, накіраванай на тое, каб стварыць сатырычны эфект: «Мясцовы кароль гнілога **сукна**. Сачу за светам глухім, заваконным, за каркам бычыным і рылам **суконным**».

Альбо:

Вось ідзе ў вышыванай кашулі
Янэк—самы вясёлы жулік,
Насвіствае арыі з «Галькі».
Кажа: «Пра гора сягоння забудзьце.
Вы хочаце быць шчаслівымі? Будзеце,
Толькі купіце ў мяне зажыгалкі».

Акрамя таго, што гэтыя вершы сінтаксічна пабудаваны вельмі свабодна, яны звяртаюць на сябе ўвагу яшчэ адным: сэнсавай значымасцю рыфмы. Паказное захапленне мастацтвам у Янэка («арыі з «Галькі») у рыфмуемым радку вяртаецца сваёй паўсядзённай, «рыначнай» матывіроўкай («зажыгалкі»). Гэта дробязь, але дробязь, якая сведчыць аб уважлівасці да мовы...

Гавораць, што асноўны недахоп «Беластоцкіх вітрын» заключаецца ў тым, што паказваемаму свету вітрын не процістаўлен рабочы Беласток. Справа не ў механічных прапорцыях «дабра» і «зла», а ў падыходзе паэта, у яго пачуцці, у заразіцельнасці яго пафасу. Паказвала-ж грэчаская трагедыя стогн разбітых персаў, плач персіянак па мужах і сынах, а ўся трагедыя дыхала сілай і праўдай Афін, хоць ніводнага грэка на сцэне не было... Сама па сабе іронія П. Панчанкі адмаўляе стары свет вітрын, зашмальцаваны, абымшэлы, які распаўзаецца пад дружным напорам чырвонаармейскіх ботаў. Станоўчая тэма паэта заключаецца ў надзвычай скупых, але вельмі выразных радках-успамінах «аб светлым лузе нашым», аб брыгадзе, аб спелым сене.

Паэма П. Панчанкі «Беластоцкія вітрыны» вылучаецца некаторай рыхласцю кампазіцыі і пераўвялічанай метафарычнасцю асобных месц. Але ў ёй ёсць асноўнае, тое, што павінна і ў будучым акрэсліваць творчае развіццё паэта, — актыўнае, мэтанакіраванае пачуццё байца-грамадзяніна, якое нараджае жывое, пульсіруючае, патрэбнае слова.

У Дзяржаўным выдавецтве пры СНК БССР выходзіць з друку новае выданне паэмы «Новая зямля» **Якуба Коласа** з ілюстрацыямі мастака **Ю. Краеўскага.** Друкуем два малюнкі Краеўскага да кнігі.

У творчых лабараторыях майстроў мастацтваў. Кампазітар заслужаны артыст БССР **С. Палонскі** піша музыку на тэкст «А нашы балоты» з «Пісьма беларускага народа вялікаму Сталіну». **На здымку:** тав. Палонскі за работай.
Фота С. Вальфсона (БЕЛТА).

Дзве кнігі для рэбят

1.

Маленькі чытач з асаблівай радасцю сустрэне нядаўна выданую кнігу А. Куляшова—«Баранаў Васіль»*). Звяртаюць на сябе ўвагу ілюстрацыі, любоўна выкананыя мастаком А. Волкавым, добрая якасць паперы. Наогул гэту кнігу прыемна ўзяць у рукі.

Знешні выгляд кнігі не падводзіць. Чытаецца яна з цікавасцю. Тое, што паэма «Баранаў Васіль» пісалася з разлікам на дарослага чытача, зусім не перашкаджае таму, каб яна стала любімым творам для дзяцей.

У гэтай паэме А. Куляшоў малюе незабыўны вобраз бясстрашнага патрыёта нашай радзімы, чырвонаармейца Васіля Баранава. Напісаная на сапраўдным матэрыяле, паэма «Баранаў Васіль» далёка выходзіць за межы адлюстравання адзінкавага факту. Вобраз Баранава Васіля—тыповы вобраз воіна краіны Советаў, які ў любы момант гатоў афяраваць жыццём у імя недатыкальнасці свяшчэнных граніц сваёй радзімы.

У беларускай літаратуры надзвычай мала кніг для дзяцей, у якіх адлюстроўвалася-б жыццё Чырвонай Арміі. Кніга А. Куляшова некалькі запаўняе гэты прабел. Яна будзе мець вялікае выхаваўчае значэнне.

Адзіны недахоп, за які можна папракнуць А. Куляшова, — недастатковая сюжэтная выразнасць паэмы. А. Куляшоў правільна зрабіў, скараціўшы некаторыя раздзелы паэмы, надаўшы ёй большую кампазіцыйную стройнасць. Але гэтага мала. Чытачу малодшага ўзросту, якому адрасавана кніга, не заўсёды будуць зразумелы адступленні, якія паэт робіць пры апісанні падзей. Так, напрыклад, без усякай шкоды для цэласнасці твора можа быць апушчана апошняя частка трэцяга раздзелу паэмы (стар. 12).

Кніга «Баранаў Васіль» — выдатны падарунак маленькаму чытачу ад аўтара і выдавецтва.

2.

Апавяданне пра падзеі, якія стаяць на граніцы казкі і сапраўднасці, стала ўлюбёным прыёмам многіх аўтараў, пішучых для дзяцей. На гэтым прыёме пабудаваны лепшыя дзіцячыя вершы В. Маякоўскага: «Прочти и катай в Париж и Китай» і інш. Такое раскрыццё тэмы дазваляе лепш адлюстраваць свет дзяцей, якія надзвычай любяць марыць.

Па гэтаму шляху пайшоў і А. Куперштох у сваёй кнізе для дзяцей «Мои друзья» **). З трох вершаў, змешчаных у кнізе, два носяць казачны характар. У вершы «Наш Петя» аўтар пры дапамозе не новага прыёму—праз сон, які бачыць хлопчык — імкнецца намаляваць цудоўны свет дзіцячых мараў. Аўтар расказвае, як у сне Пецю мроіцца, быццам ён стаў пілотам і адправіўся ў пералёт. А. Куперштох імкнецца пазабавіць чытача, выклікаць у яго ўхмылку, аднак робіць ён гэта даволі нязграбна. Вось як ён апісвае прасторы акіяну, над якімі ляціць Пеця:

Там медвежата белые,
Взойдя на толстый лед,
В крутых сугробах лихо
Танцуют круглый год.
Их мама медведиха
Пыхтит, как пароход.

Дыдактычна гучыць канец верша: «Ты будешь, Петя, летчиком, но надо стать большим».

Суха расказвае А. Куперштох аб такой важнай падзеі ў жыцці маленькага грамадзяніна, як наведванне ў першы раз школы («Умка»). Зноў тая-ж надуманасць і адсутнасць матывіроўкі паводзін хлопчыка. Герой гэтага верша Умка паказан як нейкі барчук, які бесклапотна крочыць па вуліцы і якому усе саступаюць дарогу:

А тетя цветочница
Умке в петличку
Бесплатно втыкает
Листок и гвоздичку.

У першы-ж дзень Умка, невядома за што, атрымлівае «выдатна».

Нельга нічога дадатнага сказаць і аб афармленні кнігі (мастак Р. Броль). Дзяўчынка на стар. 8 чамусьці нарысавана са старэчым тварам, хлопчык Умка нарысаван з вывернутымі нагамі.

Гэта кніжка не робіць гонару выдавецтву.

Г. ШКРАБА.

*) **А. Куляшоў.** «Баранаў Васіль», Дзяржаўнае выдавецтва пры СНК БССР, рэдакцыя дзіцячай літаратуры. Мінск. 1941. Тыраж 10.000 экз.

) **А. Куперштох. «Мои друзья» (на рускай мове). Дзяржаўнае выдавецтва пры СНК БССР, рэдакцыя дзіцячай літаратуры, Мінск, 1940. Тыраж 7.000 экз.

Пажаданні нашай газеце ў Дзень большэвіцкага друку

Не адставаць ад жыцця

Было-б няправільным сказаць, што наша газета не палепшылася, што яна топчыцца на адным месцы, што яна не прыносіць карысці нам, пісьменнікам, і кожнаму яе чытачу. З кожным годам газета становіцца жывей, аператыўней, поўнакроўней — у сэнсе больш поўнага адлюстравання ўсіх працэсаў, якія адбываюцца ў нашым мастацтве, у яго росце і росквіце.

Але гэтага яшчэ мала. Паказаць наша мастацтва, расказаць аб яго жыцці, — толькі палова справы. Мы не павінны забывацца на тое, што кожная наша газета не толькі калектыўны агітатар і прапагандыст, але і калектыўны арганізатар працоўных. Вось аб гэтым, арганізуючым пачатку газеце і варта падумаць як след. У гэтых адносінах мы можам прад'явіць газеце шмат патрабаванняў.

У гэтым годзе ў нашай рэспубліцы адбываюцца і будуць яшчэ больш разгортвацца сапраўды велічныя па свайму размаху, па маштабу будаўнічыя работы. Будаўніцтва дзесяткаў буйнейшых і самых рознастайных прадпрыемстваў у прамысловасці, гіганцкія работы па асушэнню балот — усё гэта значна павышае рытм жыцця ва ўсёй нашай краіне, усё гэта прыводзіць і прывядзе да вялікіх зрухаў наперад у эканоміцы і культуры нашага народа. Не за гарамі той час, калі палешукі пабачаць, справечныя балотныя глухамань і ўсё тое, што звязана з балотамі: беднасць, убоства, адсталасць, — канчаткова адыйдзе ў небыццё і застанецца толькі ў нашых успамінах, у старых нашых казках.

Вялікія і адказныя задачы ўстаюць тут перад газетай. І яна не справіцца з імі ў тым разе, калі пульс яе будзе адставаць ад пульсу жыцця ўсёй краіны, калі газета будзе задыхацца кароткім дыханнем, абмінаць асноўнае, галоўнае ў жыцці краіны, не арганізоўваць работнікаў мастацтва на вышэйшыя гістарычныя задачы, пастаўленыя перад народам нашым урадам, нашай комуністычнай партыяй.

Некаторыя другія мае пажаданні газеце:

Прыняць усе захады к таму, каб аказваць больш дзейсную дапамогу нашай мастацкай моладзі. Я маю на ўвазе і змяшчэнне патрэбных тэарэтычных матэрыялаў і магчымасці больш шырокага друкавання ў газеце маладых аўтараў.

Хацелася-б, каб больш шырока была разгорнута бібліяграфія — не толькі па творах нашых, беларускіх аўтараў, але і па ўсе навінкі рускай літаратуры і літаратур братніх рэспублік.

Наогул, не шкодзіла-б, каб мастацкае жыццё ў братніх рэспубліках, асабліва ў нашых новых рэспубліках, знайшло больш поўнае асвятленне на старонках газеты.

Застаецца пажадаць, каб у газеце быў пашыраны аддзел хронікі, каб чытач газеты мог своечасова даведацца аб усім, што робіцца на любым участку нашага мастацтва.

Міхась ЛЫНЬКОЎ.

Наша кроўная справа

За добрыя мастацкія творы трэба змагацца. Гэта значыць, — не толькі ўпарта працаваць над самім творам, але і ствараць у асяроддзі работнікаў літаратуры і мастацтва такія ўмовы, якія-б спрыялі паяўленню высокаякасных мастацкіх твораў.

Для гэтага неабходна глыбей пазнаваць законы мастацтва, змагацца з тым, што ў галіне мастацтва з'яўляецца не нашым, шкодным, няпрыгожым; трэба пашыраць і папулярызаваць усё лепшае, каб зрабіць яго здабыткам шырокіх мас. Адным словам, трэба штодзённа займацца выхаваннем як самых творчых работнікаў, так і савецкага чытача і гледача — спажыўцоў нашай мастацкай прадукцыі. Усё гэта павінна рабіць і робіць газета «Літаратура і мастацтва». Але рэдакцыя газеты з гэтай вялікай задачай справіцца адна не можа, калі газета не стане нашай кроўнай справай.

А пакуль што ўдзел у газеце самых творчых работнікаў досыць нязначны. Гэта — ад нашай непаваротлівасці, ад непрывычкі і баязні некаторых таварышоў выказваць свае думкі публічна, а магчыма і ад таго асадку, які застаўся ад ранейшай групаўшчыны, якая шмат у каго ў свой час адбіла ахвоту выступаць у друку. Ад усяго гэтага трэба пазбавіцца. За апошнія год два газета «Літаратура і мастацтва» значна палепшылася, а калі мы, пісьменнікі і работнікі мастацтва, дружна возьмемся і дапаможам рэдакцыі, дык наша газета стане яшчэ лепшай.

Кандрат КРАПІВА.

Больш увагі творчым пытанням

Праўду сказаць, я не заўсёды чытаю газету «Літаратура і мастацтва», бо не заўсёды бачу яе. Таму першае маё пажаданне — каб газета стала масавай, каб чытаць і выпісваць яе маглі ўсе, хто хоча.

Што датычыць самой работы рэдакцыі газеты, дык мне ўяўляецца, што газета мала закранае раду важных творчых пытанняў у рабоце нашых тэатраў, у прыватнасці Тэатра оперы і балета БССР. Стварэнне новага рэпертуару, работа над арыгінальнымі спектаклямі, выхаванне малады акцёраў на вядучых партыі, паказ работы лепшых акцёраў над пасобнымі ролямі, дырыжорская работа з акторамі і ансамблямі, падбор рэжысёры, гутаркі з акторамі аб выконваемых і рыхтуемых ролях, — вось тэмы, якія чакаюць свайго асвятлення на старонках спецыяльнай газеты.

Мяне асабіста, напрыклад, хвалюе такое пытанне: ці абавязкова павінен актор выконваць кожную партыю ў спектаклі, якую даручае яму мастацкае кіраўніцтва, дырыжор? Пытанне гэта дыскусійнае. Лепшыя спевакі — Шаляпін, Собінаў і інш. спявалі толькі тое, што адпавядала іх голасу, у чым яны маглі праявіць сябе з лепшага боку ў вакальных і сцэнічных адносінах.

А хіба не павінна цікавіць газету пытанне аб якасці тэкстаў, выконваемых оперным акторам! Часта бывае, што спявак сам саромеецца спяваемых ім пустых слоў і радуецца, калі яму ўдаецца ашукаць слухача — праспяваць тэкст так, каб слухач не пачуў. У рэцэнзіях крытыкаў мы ніколі не чытаем пра гэта.

Зараз наш тэатр збіраецца ў адпачынак. Хацелася-б прачытаць у газеце большэвіцкую крытыку, аналіз работы тэатра за сезон, як і думкі аб яго далейшай творчай рабоце.

Р. МЛОДЗК.
Народная артыстка БССР.

Яшчэ пажадаем...

За апошнія год, два газета «Літаратура і мастацтва» значна палепшыла сваю работу. Хай не заўсёды былі здаволены асобныя пісьменнікі ацэнкай іхняй творчасці, якая давалася на старонках газеты, але рэдакцыі «Літаратуры і мастацтва» нельга ўжо адмовіць у тым, што яна смела і прынцыпова выказвае сваю думку аб літаратуры. Гэта ідзе на карысць, штурхае пісьменнікаў на ўдасканаленне свайго майстэрства. Хочацца пажадаць газеце, каб яна і надалей яшчэ больш прынцыпова і смела ставілася да пытанняў развіцця беларускай савецкай паэзіі, прозы, драматургіі. Думаецца мне, што ў агульных, значных поспехах нашай літаратуры і культуры ёсць вялікая доля работы нашай прэсы, прадстаўніком якой з'яўляецца і газета «Літаратура і мастацтва».

«Яшчэ пажадаем...» — спяваецца ў вядомай песні «Бывайце здаровы» — і, трымаючыся старой традыцыі, выказваем самае большае пажаданне газеце: смялей вырошчвайце новыя літаратурныя імёны. Большае чуласці, большае заклапочанасці да пачынаючых пісьменнікаў пажадаем мы газеце. Жадаем ёй прыбытку ў хаце:

Не мала, не многа.
Штогод па дзіцяці.

А калі пашанцуе газеце вывесці на літаратурную дарогу і двух пачынаючых за год, то, як спяваецца ў песні, «не будзе вам крыўды і за тое».

А. КУЛЯШОЎ.

У Доме народнай творчасці БССР. Прагляд твораў беларускага ткацтва перад адпраўкай у Маскву для афармлення павільёна БССР на Сельскагаспадарчай выстаўцы. Прагляд робяць ізаметыст М. Берковіч (справа) і інструктар па ткацтву М. Пачэніна.
Фота Э. Острайкі (БЕЛТА).

Беларускі танец

Сярод багатай мастацкай творчасці беларускага народа пачэснае месца займае нацыянальны танец. Як і іншыя галіны народнага мастацтва, ён адлюстроўвае ў сабе багатую фантазію народа, яго любоў да мастацтва і настроі. У процівагу песні, танец перадае настрой толькі радасны (калі не браць пад увагу танцаў-гульняў з сумнымі настроямі). Радасна, бадзёра і гулліва вылівае беларускі народ сваё хорэаграфічнае дараванне ва ўзорных танцах. Яго танец адзначаецца вялікай стылістычнай рознастайнасцю. Як беларускі арнамент ёсць камбінацыя простых геаметрычных фігур, так беларускі танец з'яўляецца камбінацыяй найболей распаўсюджаных фігур-форм. Цяга беларускага народа да ўзорнасці праяўляецца і ў хорэаграфічнай галіне.

Апрача ўзорнасці, беларускі танец характэрны сваім зместам. Амаль у кожным танцы можна дашукацца пэўнай думкі. Сведчыць аб гэтым той факт, што большасць беларускіх танцаў маюць тэкст, дастасаваны да мелодыі. Сюды можна аднесці такія танцы і гульні, як «Лявоніха» «Юрачка», «Падушачкі», «Каза», «Мельнік», «Гняваш», «Мікіта», «Бульба», «Цярэшка», «Яшчур» і інш.

Лік танцаў сёння даволі багаты. Апрача пералічаных, існуюць яшчэ «Касар», «Таўкачыкі», «Лянок», «Гусары», «Шастак», «Крыжачок», «Мяцеліца», «Лучыніца», «Круцёлкі», «Качан», «Бычок», «Казёл», «Халімон», «Бондар», «Журавель», «Зязюля», «Курачка», «Чарот», «Верабей». З пазнейшых: «Кадрыль», «Лявсей», «Нарэчанька», «Каробачка», «Лысы», «Барыня». Безумоўна, гэта далёка на ўсе беларускія народныя танцы. Гэта галіна мастацтва чакае яшчэ вялікай збіральнай і даследчай працы. Глыбейшыя доследы над беларускай хорэаграфіяй, безумоўна, дадуць магчымасць увайсці ў яе гісторыю. Сёння, пакуль што, цяжка што-небудзь канкрэтна сказаць аб узнікненні таго ці іншага танца. Найбольш старым пластом беларускага танцавальнага фальклору, бясспрэчна, трэба лічыць танцы, якія ілюстрыруюць працэсы працы. Ярка характарызуе гэта танец «Таўкачыкі», які перадае рытмічны рух таўчэння ў ступе. Беларускі этнограф Грынблат расказваў, як ён у 1926 годзе назіраў нараджэнне пляскі ў часе калектыўнай малацьбы проса нагамі. У працэсе малацьбы нараджаўся матыў, адпаведны рытму працы, а рухі не прыпыняліся нават у часе змены снапоў.

Як тварыліся іншыя танцы, сёння сказаць цяжка. Частка іх у мінулым была цесна звязана з абрадамі і карагоднымі гульнямі, а некаторыя, магчыма, узнікалі самі сабою. Такія танцы, як «Казёл», «Журавель», «Курачка», «Верабей», «Бычок», з'яўляюцца проста перайманнем рухаў птахаў ці жывёлы. Ёсць танцы, якія пераймаюць рухі прыроды. Танец «Чарот», які запісан на Палессі, перадае павольныя і хуткія калыханні чароту, які пакрывае абшары палескіх балотаў, хаця ён мог узнікнуць у выніку працэсу працы, працы збірання чароту. Да гэтай катэгорыі трэба аднесці і танец «Мяцеліца».

Вельмі характэрным для беларускага танца з'яўляецца калектыўны характар яго выканання. Амаль усе танцы выконваюцца масай, рэдка — двума ці адной асобай, прычым у такім выпадку салістам з'яўляецца мужчына і толькі як выключэнне жанчына.

Да групы сольных танцаў належаць: «Таўкачыкі», «Мікіта», навейшая «Барыня» і «Гняваш», які на чарзе выконваюць мужчына і жанчына, паказваючы ўзаемны гнеў. Двума асобамі выконваецца «Каза» (жанчына і мужчына), часта «Барыня» і «Казёл» (двума мужчынамі).

Маса-гледач рэдка праяўляе тэмпераментнасць, якая даходзіць да воплескаў. Беларус па сваёй прыродзе даволі стрыманы ў праяўленні сваіх пачуццяў. Найчасцей у такім выпадку ён абмяжоўваецца прыпеўкамі і падкрыкваннямі. Масавыя танцы выконваюць і жанчыны і мужчыны. Танцаў выключна мужчынскіх мы яшчэ не ведаем. З жаночых танцаў нам вядомы толькі вясельны танец каравайніц і танцы-гульні: «Цярэшка» і «Яшчур».

Адносна форм беларускага танца можна сказаць, што найбольш распаўсюджаныя формы: кола, два рады, калоны, вароты і простакутнік. Усе іншыя фігуры ёсць камбінацыі прыгаданых форм. У гэтым сэнсе беларускі народны танец добра ўзбагачае прафесіянальны тэатр і эстрада. У выніку такога ўзбагачэння часта прыходзіцца чуць запытанне: як далёка можна пасоўвацца ў апрацоўцы таго ці іншага танца для паказу яго гледачу?

Некаторыя пастаноўшчыкі катэгарычна пярэчаць узбагачэнню народнага танца новымі формамі. За выключэннем адшліфоўкі танцавальнага па, яны нічога не дадавалі. Безумоўна, што такі танец гледачу не спадабаецца. Будзе ён толькі архіўным экспанатам. Некаторыя-ж, адкідаючы гэта, трапляюць у другую крайнасць. Даючы волю сваёй фантазіі, яны пасоўваюцца так далёка, што апрача музыкі з гэтага танца не застаецца нічога. Гэта часта здараецца з пастаноўшчыкамі мастацкай самадзейнасці, а бывае і ў тэатрах. Нам прыходзілася назіраць, як вядомая беларуская «Лявоніха» выконвалася на манер украінскага «Гапака» і польскага «Кракавяка». Прыкра было таксама бачыць «Лявоніху» у адной п'есе з акрабатычным трукам: мужчыны рабілі кола, а жанчыны садзіліся ім на рукі, трымаючыся за шыі, і так кружыліся па сцэне.

Пры пастаноўцы народных танцаў вялікую ўвагу трэба звяртаць на характар данага танца на яго дынаміку. Маючы галоўныя формы, можна іх упрыгожваць, запаўняць контуры ўзорамі, вытрыманымі ў стылі данага танца. Крыніцай пры пастаноўцы танца павінна быць музыка. Не музыку трэба дапасоўваць да руху, а рух павінен быць вынікам данай музыкі. У стылізацыі можна дапускаць павальненне ці прысяшэнне рытму. Апрача таго, танец павінен захоўваць свежасць і сілу непасрэднасці выканання, каб ён падабаўся не толькі гледачам, але і самім выканаўцам-танцорам.

Падыход да апрацоўкі народнага танца можна параўнаць з падыходам да апрацоўкі народнай песні. Сёння для гледача простай шліфоўкі і рэдактуры народнага танца мала. Сцэна вымагае самага характэрнага, упрыгожанага адпаведнымі фарбамі. Дух, мысль, характар данага танца трэба ўзбагачаць уласным замыслам. Будзіць у гледача эстэтычныя пачуцці пэўнымі прыёмамі, прымусіць яго сачыць за дзеяннем — вось заданні пастаноўшчыка. І таму «кожны мастак, — як гаварыў Гогаль, — схапіўшы першую стыхію народнага твора... можа развіць яе і ўзняцца непараўнальна вышэй свайго арыгіналу, як музыкальны геній з простай пачутай на вуліцы песні стварае цэлую паэму».

І. ХВОРАСТ.
Балетмайстар Ансамбля беларускай песні і танца Беластоцкай філармоніі.

„Гаспадыня гасцініцы“

Спектакль Гомельскага абласнога рускага драматычнага тэатра

У зімовым сезоне 1940/41 года Гомельскі абласны рускі драматычны тэатр паказаў гледачам другі спектакль Карло Гальдоні. Беручы п'есу таго-ж аўтара, тэатр ставіў сваёй мэтай дабіцца ў яе выкананні мастацкай поўнацэннасці, перадаць уласцівыя Гальдоні заразіцельны камізм, лёгкасць, выкарыстаць незвычайную сцэнічнасць п'есы для свайго ўдасканальвання ў выканальніцкай тэхніцы.

Выбар другой п'есы зроблен удала: «Гаспадыня гасцініцы» — адзін з лепшых твораў Гальдоні; гэта — камедыя, якая атрымала сусветную вядомасць і шмат разоў перакладалася на ўсе еўрапейскія мовы.

У сваёй драматургіі Гальдоні адлюстраваў жыццё Італіі XVIII стагоддзя, быт і нравы розных пластоў сучаснага яму грамадства. Гальдоні дае сваім персанажам войстрыя соцыяльныя характарыстыкі, пры тым характары іх гранічна індывідуалізіраваны.

У камедыі «Гаспадыня гасцініцы» галоўная дзеючая асоба — Мірандаліна, дзяўчына з народа. Знешняя абаяльнасць спалучаецца ў ёй з практычным і энергічным характарам. Яе акружаюць людзі рознага грамадскага становішча: збяднелы маркіз, «выскачка» граф, які купіў сабе графства за грошы, знатны італьянец кавалер Рыпафратта і, нарэшце, слуга гасцініцы, прыяцель маленства Мірандаліны, просты, але сумленны і шчыра кахаючы яе чалавек... Усе закаханы ў яе, але Мірандаліна аддае перавагу слузе Фабрыцыю, чалавеку свайго класа. Сімпатыі Гальдоні на баку простых людзей, дзелавітасць, працавітасць і маральную чыстату якіх Гальдоні проціпастаўляе непрывабнаму, у справах грамадскіх і сямейных, абліччу дваранства і буйнай буржуазіі. Гальдоні вітае людзей, якія заваёўваюць месца ў жыцці дзякуючы сваёй асабістай энергіі і розуму.

Рэжысёры спектакля — т.т. Гер і Перспін — далі правільную трактоўку п'есы і вобразаў, ім удалося дабіцца цэласнасці, ансамбля ў выкананні спектакля.

Выканальніца ролі Мірандаліны В. Казакова знаёма гледачу па мінуламу спектаклю Гальдоні — «Бабскія плёткі», дзе яна ярка сыграла ролю гандляркі Згуальды. Мірандаліна ў выкананні Казаковай абаяльная дзяўчына: розум і практычнасць спалучаюцца ў ёй з гасціннасцю і бесклапотнасцю, какетлівасць і хітрасць — са шчырасцю і сумленнасцю. Усе мужчыны, якія спыняюцца ў яе гасцініцы — ад лакея да знатных паноў, — закаханы ў яе. Самалюбства яе закранута толькі паводзінамі кавалера Рыпафратта, і яна рашыла ў што-б там ні стала пакарыць гэтага «заклятага ворага жанчын». Тысячу хітрасцей і ўловак пускае яна ў ход, аказвае яму ўсялякія адзнакі ўвагі: першаму падае абед, дае яму лепшую бялізну, сама рыхтуе для яго стравы. Яна разыгрывае з сябе прастадушную, далучаецца да яго непахвальных поглядаў на жанчын і хваліць мужчын, «якія вышэй за ўсё ставяць сваю свабоду»! Яна ачароўвае яго сваёй «прастатой» і «шчырасцю». Мірандаліна вядзе як-бы падвойную ігру — для кавалера і для гледача, якому ясны ўсе яе ўчынкі, але і гледача мімаволі захапляюць яе абаяльныя манеры і грацыя...

Мірандаліна дабілася свайго — кавалер пры яе нагах: «Я прашу... кахання, спагады, жаласці». Але ёй мала гэтага, яна робіць сваю перамогу ўсенароднай, даводзіць Рыпафратта да шалёнай рэўнасці і, нарэшце, абвяшчае аб сваім намеры выйсці замуж... за слугу Фабрыцыо.

Артыст Рукавіцын выконвае ролю кавалера Рыпафратта. Кавалер — знатны і багаты італьянец, заклятты вораг жанчын, які вышэй за ўсё цэніць сваю незалежнасць. Тав. Рукавіцын добра абыгрывае становішчы, знайшоў шмат цікавых дэталей, але яго ігра ўсё-ж не пераконвае, сам ён застаецца нібы ў баку ад выконваемага вобраза, не відаць пераўвасаблення. Артыст некалькі ацяжэліў вобраз, даў яму залішнюю псіхалагічную нагрузку, — у сцэнах свайго прыніжэння кавалер Рыпафратта павінен быць больш смешным, чым жалкім.

Вельмі цэльны, закончаны па сваёй распрацоўцы вобраз збяднелага маркіза стварыў артыст Остраумаў. Ён добра перадае гумар, вайстрыню сітуацый Гальдоні. Часы змяніліся, цяпер «не тытулы прыносяць, а грошыкі, калі хочаш, каб цябе паважалі», а ў маркіза не засталося нічога, апрача тытулу і напускной гордасці сваім паходжаннем. Остраумаў і перадае гэта «чванства, якое змагаецца з беднасцю». Ён удала знайшоў тон выканання — некалькі бурклівы і пагардлівы, смешную манеру раскланьвацца; ён добра абыгрывае сваю знешнасць. Маркіз, закаханы ў Мірандаліну, прапануе ёй сваё заступніцтва, бо больш істотнага прапанаваць не можа. Ён увесь час трапляе ў смешныя сітуацыі, але сам гэтага не заўважае, застаючыся такім-жа бесстаронні́м і поўным павагі да сваіх «вартасцей»... Вельмі цікавая сцэна з хустачкай, якую маркіз падарыў Мірандаліне; запамінаецца сцэнка сваркі графа і кавалера, у якой маркіз не прымае непасрэднага ўдзелу і толькі абмяжоўваецца асобнымі рэплікамі, якія дасканала абыгрываюцца.

Граф Альбаф'ерыта купіў сваё графства за грошы. Ён і цяпер застаецца тыповым буржуа, капіталістам, — усё для яго мае сваю цану: пачасці, павага, любоў. «Усе будуць паважаць, калі грошай будзе ўдоваль»! Артыст Асаф'еў, які выконвае гэту ролю, трактуе яе правільна, але ў яго няма той лёгкасці, рухавасці, таго гумару, якіх патрабуе выкананне ролей Гальдоні. Ён не пазбавіўся ад некаторай скаванасці, не знайшоў патрэбнага для выканання ролі рытму.

Няўдалым з'яўляецца выкананне артысткай Смірновай ролі Ортэнзіі: рухі яе плаўныя і самавітыя, гаворыць яна сакавітым маскоўскім говарам, — ні агню, ні лёгкасці, ні тэмпераменту знаходлівай актрысы-італьянкі яна не перадае, іграе цьмяна ў бытавым плане.

Дзіяніру іграе маладая актрыса Едзіткіна. У яе ігры ёсць добрая непасрэднасць, свежасць, удала знойдзены тон і манера выканання, хоць у цэлым у перадачы ролі ёсць няроўнасці.

Трэба адзначыць добрую ігру артыста Цітова, які выконвае ролю слугі.

Афармленне спектакля, якое зрабіў мастак Тэленгатэр, пакідае прыемнае ўражанне, але кідаецца ў вочы перагрузка сцэны, а гэта стварае «цеснату» і некалькі звязвае ігру актораў.

Т. ПАДАБЕДАВА.

Гомель.

У мінскім Палацы піянераў. Рознастайныя гурткі мастацкага выхавання разгарнулі сваю работу пры палацы. **На здымку:** заняткі вышывальнага гуртка. Кіруе гуртком **Е. Ганчарык** (злева).
Фота І. Ноя (БЕЛТА).

„Нашы дні“

Спектакль у Другім Дзяржаўным беларускім драматычным тэатры

Гісторыя баёў з белафінамі багата гераічнымі подзвігамі часцей Чырвонай Арміі і асобных яе байцоў. Гэтыя подзвігі застануцца ў гісторыі рускага народа, як адны з найбольш памятных. Якая гэта ўдзячная тэма для мастака!

Гісторыя баёў з белафінамі чакае вялікага мастака, які-б здолеў паняць гэту тэму. Савецкія мастакі робяць спробы адлюстраваць на мінуўшыя падзеі. П'еса Герасімава «Нашы дні» і з'яўляецца адной з такіх спроб. У гэтай п'есе расказваецца аб простых і мужных савецкіх людзях, аб іх любві да радзімы і патрыятызме, аб мужнасці і самаахвярнасці, аб дружбе, аб сапраўднай працы, якая прыносіць шчасце. І ўсё гэта раскрываецца ў п'есе праз узаемаадносіны членаў адной сям'і і іх таварышоў.

У цэнтры п'есы малады інжынер Паўлаў — просты, мужны і сумленны чалавек. У Паўлава ёсць жонка Маша. Абставіны складаюцца так, што ў іх жыцці здарыўся разлад. Дробнае, часам нязначнае, перашкаджала ім наладзіць адносіны. Але вось пачынаецца вайна з белафінамі. Усё дробнае, наноснае — як рукой зняло. Маша зразумела, што яна заўсёды кахала Паўлава вялікім каханнем.

На паваротах, у самыя адказныя моманты жыцця, праяўляюцца людзі. У гэтыя моманты поўнасцю вырысоўваецца аблічча людзей. Вялікія падзеі дапамагаюць праверыць людзей.

У Паўлава і Машы аказаліся моцнымі пачуцці, выхаваныя савецкай рэчаіснасцю. Паўлаў ідзе на фронт, а Маша, прымушаная застацца дома з дзіцём, усімі мыслямі і пачуццямі звязана з Паўлавым. Яна ўзмоцнена працуе.

На гэтых-жа паваротных пунктах праяўляюцца і благія якасці людзей. Гэта адбываецца са знаёмым Паўлава — Супеевым. У ім раскрылася гнілое і пошлае, што столькі часу яму ўдавалася хаваць ад усіх.

У п'есе паказаны прыяцелі і знаёмыя Паўлава і Машы, якія таксама прымаюць удзел у адбываючыхся падзеях. Вельмі глыбока, праўдзіва і без аздобніцтва дадзены перажыванні Машы і яе падруг, якія правялі сваіх мужоў на фронт. Удалы вобраз самога Паўлава, авеяны паэзіяй і рамантыкай нашага часу.

Да недахопаў п'есы трэба аднесці кампазіцыйную нястройнасць і расцягнутасць асобных сцэн.

Галоўнай умовай правільнага вырашэння гэтага спектакля павінна быць максімальнае адмаўленне ад бытавой характарыстыкі вобразаў, трактоўка такіх вобразаў, як Паўлаў, у плане, я сказаў-бы, рамантычнай прыўзнятасці, натхнення, вялікай страсці да жыцця і парыву наперад. Вырашэнне спектакля павінна быць толькі такім, бо гэта п'еса аб вялікіх чалавечых пачуццях і страсцях: аб жыцці і смерці, аб дружбе і каханні.

Думаецца, што ў спектаклі зроблена далёка не ўсё. Першы акт, асабліва першая палова яго, вельмі шэры і нудны. Аўтар п'есы, а следам за ім і рэжысёр (С. Казіміроўскі), імкнучыся паказаць простых, звычайных людзей у штодзённай абстаноўцы, зусім выпусцілі з-пад увагі другі, больш важны бок — напоўненасць гэтых людзей вялікім соцыялістычным зместам. Людзі атрымліваюцца вельмі шэрымі і маленькімі.

Першы акт наогул расцягнут. Вельмі шмат гаворыцца пра піражкі, хлеб і таму падобныя рэчы. Залішне нервова і нават са злосцю вядуць паміж сабой гутарку Ліза, Соня і Шура. Абстаноўка студэнцкага інтэрната нейкая бытавая, робіць шэрым пачатак спектакля. Праўда, цяжка сказаць, што лішняе ў афармленні, што трэба адкінуць. Цяжка сказаць, чаго тут нехапае. Хутчэй за ўсё нехапае поўнакроўнага жыцця людзей, прыўзнятага жыцця, якое і гэту абстаноўку зрабіла апраўданай. Упэўненасці, маладосці і бадзёрасці, не гледзячы на шум і мітусню, тут вельмі мала. Вершы Шэкспіра, якія чытае Ліза, павінны чытацца не толькі для таго, каб паказаць, што Ліза зробіцца актрысай. Гэта чытанне павінна стварыць настрой, настрой кахання перад прыходам у інтэрнат маладых людзей. Гэтага ў спектаклі пакуль няма.

Увесь спектакль нібы падзяляецца на дзве часткі — да вайны і ў часе вайны. З моманту вайны людзі ў спектаклі сталі непазнавальнымі, яны зажылі сапраўдным жыццём, захваляваліся сапраўдным хваляваннем. Гэта, вядома, добра. Але застаецца такое ўражанне, нібы сапраўднае жыццё пачынаецца толькі ў момант вайны, а дасюль нічога цікавага не было.

Задача рэжысёра заключаецца ў тым, каб здолець напоўніць будні вялікім зместам, крывёю. Спектакль трэба больш прыўзняць. Для дасягнення гэтага неабходна перш за ўсё выкінуць з яго бытавыя дэталі. Асабліва гэта тычыцца першага акта.

Вялікія патрабаванні павінны быць прад'яўлены да актора, які выконвае ролю Паўлава. Работу Шэлега над гэтай роляю нельга лічыць закончанай. Вобразу Паўлава нехапае пафасу, натхнення ў працы і барацьбе. Часам Шэлег нібы рысуецца на сцэне, імкнецца быць прасцейшым, а атрымліваецца адваротнае.

Ёсць у спектаклі і ўдалыя месцы. Так, уражанне вялікай сілы ствараецца, калі Шэлег — Паўлаў атрымлівае павестку. Маша ўскрыквае: «Вайна!» і падае на крэсла. Шэлег — Паўлаў гаворыць толькі адно слова: «Маша!», і ў ім адчуваеш вялікую сілу і волю.

Ролю Машы выконвае актрыса Радзялоўская. Яна стварае даволі пераканаўчы вобраз. Асабліва ўдала праводзіцца сцэна чакання мужа і сустрэчы з ім. Кожнае яе слова, рух — шчырыя, і таму верыш ёй.

Роля Лізы вельмі цяжкая. Актрыса Бялінская шмат папрацавала над ёю і стварыла цікавы вобраз.

Іваноў стварае пераканаўчы вобраз Супеева — баязліўца і пашляка. Актор перадае стан чалавека, у якім у самы адказны і напружаны момант жыцця прарвалася пошлае і гнілое, падначаліўшае ўсё асабістаму.

Цяжкія для выканання ролі Шуры, Соні і Гольдфарба, бо апошнія ў п'есе вельмі бледныя, нічога не робяць, толькі прысутнічаюць. Патрабаваць тут ад актораў шмат чаго немагчыма. Акторы робяць усё, што ў іх сілах.

Вобраз Аннушкі (артыстка Стройская), на першы погляд, як-бы выбіваецца з агульнага плана спектакля — ужо вельмі падкрэслена і завойстрана робіць яна ўсё. Але потым мы пераконваемся, што гэта вонкавая падкрэсленасць і завойстранасць вельмі дапамагаюць у перадачы ўнутранага стану персанажу.

Шчыры, дабрадушны і тонкі вобраз Каровіна стварае актор Трус.

Да сур'ёзнага недахопу спектакля агульнага парадку трэба аднесці адсутнасць адчування цеснай сувязі вонкавага свету з унутраным. Героі, якія прыходзяць з вуліцы вялікага горада, павінны прыносіць у пакой адчуванне ваеннай абстаноўкі, холад, мароз. А то атрымліваецца, што, трапляючы ў пакой, яны ўжываюцца ў яго, і мы забываем аб знешнім свеце. Пакой павінен ператварацца ў вуліцу, а не вуліца ў пакой.

Вялікая заслуга рэжысёра і актораў у тым, што людзі ў спектаклі гавораць на поўны голас, не прыглушаюць сваіх пачуццяў і страсцей. Плачуць і радуюцца яны адкрыта, на ўвесь голас. Няма ў спектаклі шаблонных, цвёрдакаменных людзей, якія нават на смерць блізкага чалавека глядзяць з усмешкай. Праўда пачуццяў і страсцей — вось што хвалюе і вабіць у спектаклі, не зважаючы на шмат недапрацовак і недахопаў спектакля.

Магчыма, большую частку гэтага хвалявання трэба аднесці за кошт таго, што ўсе падзеі, апісаныя ў п'есе, адбыліся зусім нядаўна і мы самі былі ўдзельнікамі і сведкамі іх. Магчыма, самыя жаласнасці хвалююць нас і прымушаюць глыбока перажываць. Ва ўсякім выпадку спектакль заслугоўвае сур'ёзнай і ўважлівай ацэнкі. Тэатр, які адважыўся паказаць «нашы дні» у самы суровы і адказны момант жыцця краіны, робіць вялікую і патрэбную справу.

Вл. НЕФЁД.

Сцэна з спектакля «Нашы дні». Арт. **Е. Радзялоўская** ў ролі Машы і засл. артыст БССР **А. Шэлег** у ролі Паўлава.
Фота А. Галашава.

Экзамен на сталасць

«Мяшчане» ў Брэсцкім абласным рускім тэатры

Два годы працаваў малады калектыў над гэтай пастаноўкай. Працаваў з усёй адказнасцю за кожны вобраз, за кожнае слова. Гэта былі не толькі вучэбныя, заліковыя практыкаванні — рыхтаваўся рэпертуарны спектакль, першы спектакль будучага тэатра. Смелая ініцыятыва М. М. Тарханава, які ўжо з другога года вучобы ўзяўся за ажыццяўленне цэльнай, складанай пастаноўкі, прад'явіўшы яе ўдзельнікам высокія мастацкія патрабаванні, бліскуча пацвердзіла правільнасць асноўнага прынцыпу выхавання маладых актораў. Не тэарэтызіраваць упустую, а хутчэй вызначыць індывідуальнасць, абудзіць яе творчую фантазію, выявіць яе задаткі, каб закласці пэўкую творчую аснову ансамбля. Толькі поўнае ўсведамленне адказнасці за сваю працу можа выклікаць да жыцця ўсе лепшыя якасці гэтай індывідуальнасці, раскрыць яе магчымасці.

«Я змагаўся,—гаворыць тав. Тарханаў, —за новых «Мяшчан», якіх будзе іграць сучасная моладзь, разумеючы «Мяшчан» па-сучаснаму». І гэта ўказанне настаўніка дало вучням правільны напрамак. Сапраўдны герой п'есы — Ніл. Гэта ён нясе праз увесь твор ідэю рэвалюцыі і немінучай гібелі класа паразітаў. Сваімі ўласнымі рукамі ён заваёўвае права на жыццё і асуджае на пагібель затхлы свет мяшчан.

Спектакль «Мяшчане» (пастаноўка В. Белакурава і В. Марцьянавай), які цяпер карыстаецца вялікім поспехам у гледача, захапляе нас юнацкім, іменна нілаўскім адчуваннем часу, блізкім нам па сваёй страснасці, па ўпэўненасці ў перамозе. Праз нарастаючую трывогу ў сям'і Бяссеменавых мы бачым, як набліжаюцца тыя гістарычныя падзеі, што назаўсёды зруйнуюць законы старога жыцця, таго жыцця, за якое трымаюцца Бяссеменаў і ўсе яму падобныя, усе «народжаныя поўзаць».

Чыгуначны машыніст Ніл Лаўроў, чалавек смелы і адкрыты ў сваіх лепшых пачуццях, выкрываючы крахаборчаскую, пошлую праўду Бяссеменавых, кідае мужны выклік усяму старому, наскрозь прагніўшаму свету: «У гэтым доме я таксама гаспадар... Гаспадар той, хто працуе...» Мала вымавіць гэтыя словы. Трэба, каб глядач адчуў усю іх сілу, іх глыбокі гістарычны сэнс. Артыст С. Лаўроў, які захапляе нас не толькі сваёй жыццёра[illegible]насцю, але і глыбокім творчым пранікненнем у вобраз Ніла, вымаўляе гэтыя прароцкія словы так, што ўся гэта бліскучая сцэна надоўга запамінаецца гледачом.

Калі Бяссеменаў ужо даходзіць да нецярпімых граніц сваёй «бацькоўскай улады», папрокаў і пагроз, Ніл, нібы неўпрыкмет, адступае ад нізкай сцяны змрочнага дома, цяжарам навісшай над жыццём, і нечакана рашуча выносіць свой гнеўны і канчатковы прысуд: «Досыць шумець!» І ён распраўляе свае дужыя, маладыя плечы. І здаецца—не вытрымаюць ні столь, ні сцены грознай, сакрушальнай сілы. Рухне гэты цёмны прытулак мяшчан, а Ніл будзе стаяць сярод яго руін горды і магутны. Так вырастае вобраз, узнімаючыся да сапраўднага мастацкага абагульнення. І мы ўжо ўспрымаем словы «У гэтым доме я таксама гаспадар» не ў бытавым іх сэнсе, не як прэтэнзію Ніла на спадчыну, на сваю маёмасную частку, а як поўнае ўсведамленне нілаўскага гістарычнага права. Я разбуру, з зямлёй зраўняю гэты ненавісны мне дом, з яго гаспадарамі і іх законамі,—вось падтэкст, які раскрывае гэта сцэна і ўся ігра актора.

У вобраз Бяссеменава Горкі ўклаў нямала сваёй палымнеючай нянавісці да мяшчанства. Актор А. Яцкевіч, удумліва пранікнуўшы ў сутнасць вобраза, ва ўсіх сваіх жэстах і інтанацыях умела знаходзіць тыповыя рысы Бяссеменава. Уласна, Бяссеменаў у спектаклі той цэнтр, вакол якога разгортваюцца падзеі, не залежачыя ад яго, падзеі, якімі ён не ў сіле ні кіраваць, ні распараджацца. І з гэтай задачай—перадаць крах мяшчанства праз асабовую драму Бяссеменава — актор выдатна справіўся, дзякуючы ўнутранай стрыманасці і мастацкаму такту.

Размеранасць і павольнасць рухаў, урачыстая самаўлюбёнасць Бяссеменава, зборніка «праўды» і любіцеля «ісціны», вельмі кантрасна адцяняюць яго духоўную мізэрнасць. Вось, заспрачаўшыся з пеўчым Цецеравым, які ў твар яму кідае ўсю сваю нянавісць, ён, быццам-бы і ў рэзон не прымаючы гневу Цецерава, спакойна, з задаволенай і хітраватай ухмылкай, разважліва гаворыць: «Глядзіш на цябе, страшны ты. А пачнеш ты думкі свае выказваць — я і адчуваю тваю слабасць...» Бяссеменаў упэўнен, што рэванш узят, перамога за ім. І тут, іменна ў гэтым месцы, ён раптам рассмяўся. Гэта першы і апошні смех на працягу ўсяго спектакля. Але які гэта смех! Глядзіце, слухайце,—як-бы гаворыць нам артыст,—вось душа, вось нутро Бяссеменава. Знешняя сур'ёзнасць, разважлівасць, гаспадарскі вокрык, суровы позірк і... яхіднае, юрадзівае хіхіканне. Мешчанін святкуе перамогу.

Ясна вызначыўшы два варожыя полюсы п'есы—Ніла і Бяссеменава, пастаноўшчыкі і выканаўцы, аднак, не зводзяць спектакля толькі да гэтага канфлікту. Змест «Мяшчан» заключае ў сабе цэлую галерэю разнастайнейшых і своеасаблівых характараў са сваімі ўласнымі канфліктамі і супярэчнасцямі, характараў са сваёй філасофіяй і жыццёвымі прынцыпамі. Горкі выпісваў іх з асаблівай увагай і прыстрасцем, і лёс некаторых з іх прадаўжаў цікавіць вялікага пісьменніка ў многіх пазнейшых яго п'есах.

Вось пеўчы Цецераў. Артыст В. Мураўёў, дасканала зразумеўшы гэту ролю, знайшоў у душы пратэстуючага басяка столькі чалавечага благародства, што ў яго святле яшчэ выразней выступіла пошласць бяссеменаўскага дома. Вобраз Цецерава, авеяны ранняй горкаўскай рамантычнасцю, узнімаецца да магутнага пафасу асуджэння мяшчанства. Бяссеменаў папракае Цецерава: «Жывеш ты марна... ні к чаму. А калі-б захацеў...» Цецераў: «Не хачу захацець, бо агідна мне. Мне благародней п'янстваваць і гінуць, чым жыць і працаваць на цябе і падобных табе».

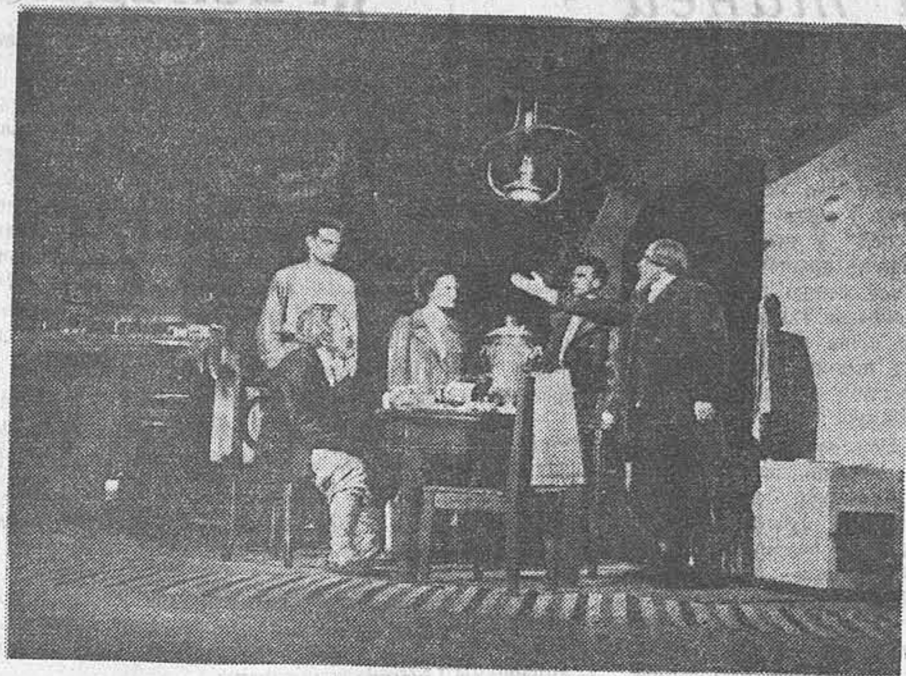

Сцэна з спектакля «Мяшчане», IV акт. Злева направа: Пярчыхін — арт. В. Волкаў, Ніл — арт. С. Лаўроў, Поля — арт. Н. Ткачова, Пётр—арт. А. Петрасян, Бяссеменаў — арт. А. Яцкевіч. Фота тэатра.

Толькі пратэст Цецерава бяссільны. У гэтым бяссіллі яго трагедыя. Светлы матыў яго пачуццяў—вера ў будучыню. Ён ведае, што жыццё стане шчаслівым і прыгожым, але ён, Цецераў, ужо не здольны змагацца за гэта новае жыццё. Артыст Мураўёў не дапускае ні спачування, ні жаласці. Сам Цецераў падказвае яму, што не жаласцю, а бязлітаснай барацьбой людзі заваюць жыццё, дзе слова чалавек будзе гучаць горда. «Толькі людзі бязлітасна прамыя і цвёрдыя, як мечы—толькі яны праб'юць...»—гаворыць Цецераў, і нездарма ў гэту хвіліну ўваходзіць Ніл, паведамляючы аб сваёй перамозе над «дубінагаловым начальнікам дэпо».

Артыст Мураўёў паказаў глыбокую мастацкую пранікліваcць і сапраўднае ўменне жыць на сцэне поўным жыццём свайго героя.

Артыст В. Волкаў стварыў праўдзівы, каларытны вобраз птушніка Пярчыхіна. Многія рысы Пярчыхіна пазней атрымалі лагічнае завяршэнне ў вобразе суцяшальніка Лукі, вычарпальную характарыстыку якому даў сам Горкі ў артыкуле «Аб п'есах» (1932): «Вельмі дорага свая хатомка, свой уласны чайнік і капялок для варкі стравы. Суцяшальнікі гэтага роду — самыя разумныя, ведаючыя і красамоўныя. Яны-ж пагэтаму і самыя шкадлівыя». Артыст Волкаў толькі ў аддалёнай, у самай пачатковай ступені выяўляе асаблівасці гэтага суцяшальніцтва і прымірыцельства. У адрозненне ад Лукі, Пярчыхін не прапаведуе, не заве: «прыдзіце да мяне ўсе пакутуючыя і аз упакою вы», ён рупіцца больш аб сабе, аб сваім уласным спакоі і — галоўнае — аб тым, як пражыць у тым свеце з птушынымі звычаямі і законамі, які ён сам сабе стварыў. Ходзіць птушнік Пярчыхін з лёгкай душой па зямлі, глядзіць на свет наіўнымі дзіцячымі вачыма і ніяк не можа зразумець: «З-за чаго яны—каторыя разбегліся, каторыя плачуць? Дзівакі!»—як гаворыць ён у канцы п'есы, неўразуменна паціскаючы плячыма.

Вельмі выразныя па свайму яркаму выкананню ў спектаклі ролі Елены (артыстка М. Стулава), Тацяны (артыстка М. Пастухова), Полі (артыстка Н. Ткачова). Гэтых здольных актрыс вызначаюць натуральнасць, жыццёвы тэмперамент і ўнутраная свабода сцэнічнага самаадчування.

Запамінаючыйся вобраз Елены ў Стулавай. Толькі артыстка зусім дарэмна і, я лічу, няправільна зводзіць характар Елены да празмернай лёгкадумнасці і нейкай усёпаглынаючай стыхіі бясклапотнасці. Хіба толькі—даверыўшыся адзінай рэпліцы Цецерава па адрасу Елены: «О, увасобленая лёгкадумнасць»? Самі дзеянні Елены, яе смелы выклік Бяссеменаву, яе шчырыя сімпатыі да Ніла, Шышкіна, Цветаевай паказваюць, што ўчынкамі Елены кіруе не лёгкадумнасць дзеля лёгкадумнасці, не какетства дзеля какетства, а прагнасць жыцця, нянавісці да мяшчасцей і асаблівая нянавісць да тых, хто, як Тацяна, пакутуюць па перакананню. Матывы яе пратэсту выразна выступаюць у 3-м акце, дзе яна расказвае аб турме, аб арыштантах. «Не людзі не харошыя, а... штосьці другое...»—гаворыць Елена. Невыпадкова царская цэнзура закрэсліла многія мясціны яе маналога. У Стулавай і, яшчэ ў большай меры, у другой выканальніцы гэтай ролі — арт. А. Петуховай абыйдзены ўсе найбольш тыповыя і характэрныя рысы Елены і ўвесь вобраз малюецца выключна ў жанравых, у бытавых фарбах.

Артыст А. Петрасян, даючы правільную характарыстыку Пятра, як мешчаніна, недалёка адышоўшага ад свайго бацькі — «грамадзяніна па поўгадзіны», чамусьці адарван ад сутнасці вобраза і вельмі непераканаўча трактуе каханне Пятра. Пераміргванне, мімічны абмен умоўнымі жэстамі, самаздаволенае пацiранне рук пры паяўленні Елены—гэтыя, даволі такныя прыёмы, не знаходзячы свайго апраўдання, толькі псуюць уражанне.

Эскізна правільна намечаны, але далёка не вырашаны ролі Шышкіна (артыст Д. Маслаў) і Цветаевай (артыстка І. Лімбах). Да гледача даходзіць больш іх мітусня, іх відочная дзейнасць і заклапочанасць, абстрактная дэкламацыйнасць і штучны смех (асабліва ў арт. Лімбах), а не цвёрдае перакананне ў сваіх грамадскіх прынцыпах і не блізасць іх да Ніла, як прадстаўнікоў перадавых груп рускай інтэлігенцыі напярэдадні рэвалюцыі 1905 года.

«Калі іграеш Горкага альбо глядзіш яго п'есы—успамінаеш яго самога,—гаворыць тав. Тарханаў,—Горкі гаварыў мала, але нёс вялікія мыслі. Такая і яго драматургія: кароткія словы і доўгія, вялікія мыслі». Верныя гэтай трапнай характарыстыцы, маладыя акторы стварылі свежы, хвалюючы спектакль, цікавы і паказальны не толькі сваімі выдатнымі якасцямі, але і сваімі «накладнымі выдаткамі».

Спектакль «Мяшчане», у які ўкладзена ўсё лепшае, здабытае капрузнай працай, сапраўдным творчым гарэннем і энтузіязмам, радуе арганічнай спаянасцю ансамбля, упэўненай і глыбокай патэнцыяльнай сілай маладога калектыва. У «Мяшчанах» моладзь бліскуча вытрымала сваё «баявое хрышчэнне». Многія знайшлі і раскрылі ў гэтым спектаклі лепшыя якасці свайго даравання. Таму цяпер для маладога тэатра неабходна не толькі ўдасканальваць набытае, але і развіваць яго, смела ісці па шляху далейшых творчых пошукаў, ні ў якім разе не мірачыся з тым, калі знойдзенае і здабытае ў адной ролі, у адным вобразе, па інерцыі пераносіцца ў другія спектаклі. А вельмі таленавітая актрыса Пастухова, стварыўшая моцныя і пераканаўчыя вобразы Тацяны ў «Мяшчанах» і Любові Яравой у адкайменным спектаклі, зусім некрытычна, нічым не апраўдана навязвае сваёй новай ролі, лётчыцы ў «Славе», сугуба трагічнае адценне, даходзячы да надрыву, да непатрэбнага псіхалагізіравання. Праўда, актрыса тут менш вінавата, чым пастаноўшчык, які дапускае ў трактоўцы гэтага персанажу трагедыйную тэму, трагедыйны матыў, якія так глыбока і ўдумліва тав. Пастухова распрацавала ў сваіх ранейшых ролях. У даным выпадку актрыса пайшла па лініі найменшага супраціўлення, цалкам даверыўшыся сваёй унутранай інерцыі і надзяліўшы новы вобраз неўласцівай яму трагедыйнасцю, пачуццём, якое вычарпальна вызначала Тацяну і ў некатарай ступені вобраз Яравой.

Памылку Пастуховай паўтарае і Стулава. Яе насмешлівая весялуха, лукавая какетка, якой яна малявала Елену ў «Мяшчанах», выплыла раптам у... «Самадурах» Гальдоні, у ролі Феліче. Вось тут сапраўды да месца прышліся ўсе тыя, ужо гатовыя, прыёмы, якасці, што менш усяго характарызавалі Елену. Аднак, усе гэтыя лёгкасць, грацыёзнасць і лукаўства—толькі паўтарэнне знойдзенага раней, а не здабытае новымі цяжкімі, настойлівымі пошукамі. Самае цяжкое для актрысы было—вывучыць новы тэкст. І толькі. Таму зусім шчыра можна хваліць ігру Стулавай у «Самадурах», толькі забыўшы яе Елену з «Мяшчан».

Змагаючыся за калектыў, за ансамбль, малады тэатр не павінен забываць галоўнага—клапаціцца аб самавызначэнні індывідуальнасці актора, аб яго глыбокім творчым выхаванні. Не навязваць маладому актору так-званых амплуа, якія скоўваюць, абмяжоўваюць творчыя задаткі і штурхаюць на штамп, на інтуіцыю, а змагацца за рознастайнае, поўнае выяўленне творчай індывідуальнасці кожнага актора!

В. ЦІМСКІ.

Беласток.

Заметкі аб рэалізме ў нацыянальнай архітэктуры

★

В. Плеханаў

Архітэктар

★

Архітэктура, як мастацтва, існуе тысячагоддзі, але яна паўсямесна развівалася па-рознаму, і ўзнікненню помнікаў той ці іншай народнасці заўсёды папярэднічалі самабытнасць народа, яго традыцыі, яго рэлігійныя і нацыянальныя рысы, якія захаваліся ў руінах і раскопках аж да нашых дзён.

У архітэктуры старажытнага Егіпта мы выяўляем бліскучую культуру яго народа, у якой расказваецца аб гісторыі царскіх родаў (храм Амона Рэ ў Карнаку, храм Горуса ў Эдфу і інш). Ніякая сіла заваявальнікаў краіны фараонаў не магла парушыць традыцыйнай коснасці старажытнага егіпецкага нацыянальнага мастацтва. Своеасаблівая планіроўка храмаў, здзіўляючая законамернасць прапорцый пласкасцей фасадаў, іх каляровая і арнаментальная сакавітасць натхняла ў свой час рымскіх імператараў, якія ўзводзілі пабудовы ў егіпецкім стылі. Так быў збудаван Траянам «кіоск» на востраве Філе з захаваннем у ім матываў і маляўнічасці егіпецкіх храмаў.

У архітэктуры Індыі, Кітая, Японіі 2 тысячы год да нашай эры ў самай аснове ляжала егіпецкая культура. Старажытна-індыйскі стыль узнік пасля зліцця каменнай грэчаскай архітэктуры з драўляным зодчаствам егіпцян.

Культура грэчаскага мастацтва, як і егіпецкага, развівалася сама па сабе, зусім самастойна. У грэчаскай архітэктуры характэрна адзначыць вялікую рэальнасць, жыццёвасць, радасць і любоў да працы і прыроды. Асабліва прыкметна гэта ў фасадах і інтэр'ерах жылых дамоў Пампеі. Функцыянальная чоткасць планіроўкі парадный і жылой плошчаў дома, сувязь аб'ёму з прасторай, з зелянінай, свабодная і смелая трактоўка сінтэзу архітэктуры, жывапісу і скульптуры, умелае прымяненне такіх будаўнічых матэрыялаў, як мрамар, цэгла, атынкоўка,—вось што ўласціва для жылых дамоў Пампеі, якія адносяцца к часу амаль за 2 тысячы год да нашых дзён. Жывапіс грэчаскіх майстроў ажыўляў пакоі, сцэны, надаючы ім радасны выгляд.

Сучасныя архітэктары нярэдка звяртаюцца да архітэктурнага мінулага Грэцыі, бяруць з яго і перапрацоўваюць лепшыя ўзоры, наследуючы іншы раз прынцыпы пабудовы асобных кампазіцыйных замыслаў, але пераламляючы іх ужо ў новых будаўнічых матэрыялах, у жалезабетоне, метале, блоках. Так, акадэмік Шчуко здолеў захаваць матыў партала заходняй часці Эрэхтэйона (каланада) у новым будынку Маскоўскай бібліятэкі імя Леніна, надаўшы свайму фасаду такую-ж лёгкасць у прасторы, такую-ж гарманічнасць і паслядоўнасць прапорцый.

Кожнаму народу ўласціва была свая культура, свая архітэктура. Тыя-ж храмы, тыя-ж палацы ў ансамблях, трыумфальныя аркі, манументы, але кожная народнасць мела сваю трактоўку, свае сродкі пабудовы форм. Узяць, напрыклад, царкоўную старажытна-хрысціянскую архітэктуру, яе базілікі і вежы. Якая закончанасць прапорцый кожнай дэталі фасадаў, якая цэласнасць пабудоў! І яна, старажытна-хрысціянская архітэктура, зусім адрозная ад архітэктуры іслама, ад яго стракатых мячэцей і той надзвычай складанай арнаментыкі, якой багаты гэтыя мячэці. Якая сіла ў арганізацыі прасторы ў мусульманскіх вежавых мінарэтах мячэцей (мячэць Эль Азгор і Каіт бея ў Каіры), у грабніцы Тадж Махаль, пабудаванай шахам Джаханам больш 300 год назад. Тадж Махаль альбо «цуд свету» з'яўляецца бліскучым узорам усёй мусульманскай архітэктуры: грабніца пабудавана з каляровага мрамару, у яе ўкладваліся каштоўнейшыя каменныя пароды, пры дапамозе якіх дасягнута надзвычайная цэласнасць характа.

Не сакрэт, што мусульманская архітэктура рабіла ўплыў на заходняе (арнаментыка) і на хрысціянскае (пасля выгнання маўраў) мастацтва, дзе маўрская тэхніка злілася з гатычнымі напевамі, а пазней ва ўсім сказаўся і рэнесанс, што ўвогуле вылілася ў так званы мудэхарскі стыль (мудэхары—патомкі маўраў).

Пытанне аб тым, ці магчыма ў сучасных умовах развіцця навукі і тэхнікі стварэнне такой архітэктуры, якая-б адпавядала прагрэсу нашых рэспублік, настолькі актуальна і бясспрэчна, як калі-б мы сказалі: ці магчыма суцэльная граматнасць насельніцтва ў СССР. Але асаблівасці адроджаных братніх рэспублік, знітаваныя з традыцыямі продкаў (у мастацтве), ва ўсёй сваёй паўнаце павінны быць асветлены савецкімі архітэктарамі, скульптарамі, мастакамі, як асаблівасці новага тыпу, як сацыялістычныя асаблівасці. У гэтым—ключ да рэальнай рэчаіснасці, да рэалізма, да ідэйнай насычанасці ў архітэктуры, да вобразнасці і народнасці яе.

Але рэалізм у нацыянальнай архітэктуры—гэта такая накіраванасць, якая, апрача ўсяго іншага, павінна паслядоўна, у той ці іншай форме, апярэджваць ужо дасягнутыя вынікі сучаснай культуры і культуры мінулых стагоддзяў, з прычыны чаго гэта накіраванасць і павінна быць нацыянальнай па форме і сацыялістычнай па зместу. Яна—гэта накіраванасць—супроць вузка акадэмічнай руціны, супроць індывідуалістычнага творчага дзяляцтва, супроць сляпога пераймання «голых стыляў», якое нярэдка толькі ўпрыгожвае будынак якой-небудзь аздобай нацыянальных матываў, супроць прымітыўнасці ў вырашэнні ансамбляў, у якіх вядучую ролю павінна адыгрываць дыялектычная трактоўка агульнага замыслу кампазіцыі. У гэтым, аднак, не забараняецца нікому праяўляць свае суб'ектыўныя рысы, пры ўмове зноў-такі, захавання ідэйнай цэласнасці. У лепшым-жа выпадку гэтыя індывідуальныя рысы павінны ажывіць комплекс нечым зусім новым, сугучным усёй архітэктурнай гармоніі, прычым у кожным асоб[illegible] пым выпадку не адмаўляецца тое, што ўжо створана тысячагоддзямі, г. зн. спадчына мінулага.

Усякай паслядоўнасці ў пошуках новага нацыянальнага стылю павінна папярэднічаць,—і гэта ва ўсіх выпадках абавязковая ўмова,—добрая школа, у якой фарміравалася індывідуальная мэтанакіраванасць архітэктара. Архітэктар, перш за ўсё, сам павінен усвядоміць свае творчыя здольнасці і гатоўнасць выканаць пастаўленую перад ім тую ці іншую задачу самастойна, не ўжываючы таго, што даўно набіла аскоміну (спрашчэнства) і не пазбаўлена грубага, вульгарнага скажэння спадчыны мінулага. Гутарка ідзе аб беспрынцыпных, часам эклектычных праектах тых сучасных архітэктараў, у якіх ёсць усё і няма нічога.

Ёсць энцыклапедыя калон, прычым яны альбо не падобны адна на другую, альбо паўтараюцца ў розных маштабах. Ёсць завумная фантастыка, адсябяціна, якая часта мяжуе з няграматнасцю ў прарысоўцы асобных форм і элементаў фасадаў, — гэта асабліва выяўлена ў інтэр'ерах; нарэшце, ёсць непрыкрытая неахайнасць у прымяненні таго ці іншага (часта дарагога) матэрыялу, — напрыклад: важкі, белага колеру антаблемент трымаецца на якіх-небудзь чорных слупах, што дазваляе апушкаць гледача ўвечары: антаблемент здаецца вісячым у паветры над сцэнай, да якой прыстаўлен. Няма ў гэтых праектах жыцця і пачуцця меры, няма і не можа быць у такім «арыгінальнічанні» той гармоніі, якая-б дазваляла чалавеку вальней дыхаць і радавацца ў сваім штодзённым шматгранным жыцці.

Калі чалавек не мае таленту пісаць вершы, ён не напіша іх, але пры жаданні можа паспрабаваць зрабіць гэта і не без вядомай упэўненасці ў тым, што яго праца не будзе марнай. Але якое гнятучае ўражанне застаецца ад яго грубых, няроўных вершаў у тых, хто прывык адчуваць усё добрае, сапраўды поўнацэннае, што не патрабуе карэктыроўкі ці выпраўлення!

У архітэктурнай практыцы часты выпадкі, калі праекты адных аўтараў перарабляюцца другімі, а гэта ў канчатковым выніку прыводзіць да самай бязглуздай мешаніны густаў і стыляў. Аднак нярэдкі выпадкі, калі перапрацоўцы падвяргаюцца праекты таленавітых архітэктараў, якія маюць дастатковы навык прасторавага выяўлення, але — ці-то выпадкова, ці-то свядома — у працэсе складання праектаў не задумваюцца над тым, а дзе будзе ажыццёўлен праект, у якім горадзе ці раёне, на якім участку ці плошчы, ці мае той участак якія-небудзь істотныя гістарычныя прадпасылкі для адлюстравання іх у творчым замысле архітэктурнай кампазіцыі? Аб гэтым часта забываюцца нашы таленавітыя архітэктары і ўспамінаюць толькі тады, калі будынак пабудаван. І калі аўтар пазней усвядоміць сваю нядбайнасць, — запытайцеся, чый праект ажыццёўлен,—ён абавязкова адмовіцца ад аўтарства.

Бяда нашых перыядычных выданняў, журналаў у тым, што яны часта друкуюць на сваіх старонках безыдэйныя праекты, аказваючыя шкодны ўплыў на архітэктараў (асабліва на моладзь). параджаючы ў аўтараў гэтых праектаў пэўнае зазнайства, самаўпэўненасць: ім часта здаецца, што яны дасягнулі ўжо вышэйшай архітэктурнай дасканаласці.

Архітэктар — гэта, перш за ўсё, культурны, усебакова развіты чалавек з вялікім палітычным кругаглядам і маральнымі якасцямі; па-другое, гэта — мастак-рысавальшчык, без чаго ён застаецца саматужнікам-рамеснікам. Але гэты саматужнік-рамеснік, чаго добрага, хапаецца за праектыраванне Палаца культуры, клуба, жылога дома, будучы ўпэўненым, што, можа, так-сяк «прапхне» свой праект праз зацвярджаючыя інстанцыі. Даручаць такім архітэктарам вырашаць праблему нацыянальнай архітэктуры бяссэнсна.

Спешка, якая назіраецца ў многіх кіраўнікоў нашых буйных праектных майстэрняў, заўсёды нараджала і будзе нараджаць шкодную тэндэнцыйнасць сярод архітэктараў, што адрывае іх ад мастацтва, ператварае іх у камерцыйных дзяльцоў, у механізмы, якія штампуюць безгустоўныя рэчы па прынцыпу «танна і сярдзіта».

Ніколі так не працавалі вялікія майстры мінулых стагоддзяў. Морыс Фальконэ, будучы ўжо спелым 50-гадовым скульптарам, завяршыў сваю дзейнасць 12-гадовай работай над стварэннем «Меднага конніка». Пры рабоце над гэтым помнікам Фальконэ праявіў поўную самастойнасць у замысле, адкінуўшы парады пераняць конную статую Філіпа IV (XVIII стагоддзе), помнік Марку Аўрэлію (Рым). У перапісцы Фальконэ з Екацярынай II мы знаходзім наступнае, зусім абавязковае і для нас, выказванне: «Мы працуем для патомства».

У творчасці савецкіх архітэктараў павінна сказвацца адказнасць перад будучым комуністычным грамадствам. У колеры фасадаў можна перадаць кліматычныя і прыродныя ўмовы мясцовасці (прыклад—азіяцкая архітэктура), характар псіхалогіі людзей, іх узаемаадносіны, іх радасць і працу. Багацце і маляўнічасць прыроды пазнаюцца толькі тады ў мастацтве, калі яны будуць перададзены ў ім чалавекам, які любіць гэту прыроду, вывучае яе асаблівасці. Простае-ж прэкланенне перад прыродай, як перад рэальнай сапраўднасцю, у лепшым выпадку адлюстроўваецца толькі ў гусце архітэктурных прыёмаў.

У галіне нацыянальнай архітэктуры лепшыя савецкія майстры ўжо дасягнулі многага. Які выдатны росквіт культуры, якую яркасць і непасрэднасць працы і быту адлюстравалі яны ў шматлікіх павільёнах Сельскагаспадарчай выстаўкі! Тут ёсць усё — і нацыянальныя асаблівасці, і тэматыка, і ідэя, якая кліча да новых заваёў і перамог, і вызваленая народнасць, якая лікуе пад сонцам Сталінскай Канстытуцыі.

Гэткая рэальнасць рэчаіснасці, гэткім павінен быць яе нацыянальны стыль. І пасля таго, як ён будзе ўкаранён у штодзённай творчай працы шматлікай арміі архітэктараў, можна будзе сказаць, што ў гэтай галіне мастацтва жыццё не адстае ад яго.

Сцэна з спектакля «Без віны вінаватыя» Астроўскага ў пастаноўцы Дзяржынскага калгасна-саўгаснага тэатра. Пастаноўка А. Канавалава, мастак А. Дашкевіч. У ролях (злева направа): Мілаўзораў — арт. Сіпцэс, Карынкіна — арт. Дабравольская, Шмага — арт. Рэзцкі, Дудукін — арт. Макарэвіч. Фота М. Равіча.

Творчая нарада чырвонаармейскіх пісьменнікаў Заходняй Асобай Ваеннай Акругі

9 мая ў Мінску адкрываецца творчая нарада пісьменнікаў і паэтаў Заходняй Асобай Ваеннай Акругі. З самых розных часцей акругі — пяхоты, кавалерыі, авіяцыі, танкавых войск прыбудуць маладыя чырвонаармейскія літаратары, якія сумяшчаюць баявую і палітычную вучобу з напружанай творчай работай, накіраванай на ўзмацненне магутнасці роднай краіны.

Нарада чырвонаармейскіх пісьменнікаў і паэтаў акругі склікаецца пасля значнага перарыву і вялікай плодатворнай работы, праробленай у часцях. Апошні раз пісьменнікі акругі збіраліся некалькі год назад у Смаленску. Пасля гэтага адбыліся вялікія падзеі — верасьнёўскі паход у Заходнюю Беларусь, удзел у баях на Карэльскім перашыйку. Чырвонаармейскія паэты і пісьменнікі накапілі цікавы вопыт творчай работы ў паходах. Бадзёрыя, жывыя песні чырвонаармейскіх паэтаў натхнялі байцоў, а апавяданні пісьменнікаў-чырвонаармейцаў са старонак шматтыражных газет клікалі чырвоных воінаў да новых перамог.

У нарадзе прыме ўдзел больш 70 чалавек. Гэта людзі, якія маюць баявы вопыт і сумяшчаюць ваенную вучобу з работай у абароннай літаратуры.

Удзельнік нарады лейтэнант Валкадаеў падрыхтаваў зборнік абаронных вершаў, у якіх праўдзіва паказвае цяжкасці баявой вучобы, цяжкасці, якія з велізарным энтузіязмам перамагаюцца чырвонаармейцамі. Гэтай-жа тэме прысвечаны новыя вершы лейтэнанта Хадыкі. Старшына Шынгароў з вялікай шчырасцю піша аб сваіх баявых сябрах, аб баявых буднях. Такую-ж характарыстыку можна даць творчасці другіх удзельнікаў нарады.

Па прыкладу маскоўскіх творчых канферэнцый пісьменнікаў, склікаемая Упраўленнем палітычнай прапаганды ЗахАВА нарада дэталёва і падрабязна разбярэ літаратурную работу найбольш выдатных паэтаў і празаікаў акругі, вызначыць іх задачы на бліжэйшы час.

Задачам чырвонаармейскіх пісьменнікаў у асвятленні баявой падрыхтоўкі і той перабудовы, якая ажыццяўляецца ў Чырвонай Арміі, будзе прысвечан даклад члена Ваеннага Совета ЗахАВА, карпуснога камісара тав. Фаміных. Следам за гэтым нарада заслухае і абмяркуе 9 дакладаў аб творчасці асобных чырвонаармейскіх паэтаў і празаікаў.

Абаронная камісія Саюза савецкі пісьменнікаў БССР вылучыла дакладчыкамі беларускіх літаратуразнаўцаў, паэтаў, крытыкаў. М. Клімковіч выступіць з дакладам аб творчасці чырвонаармейскага пісьменніка Н. Аляксеева. Будуць заслуханы невялікія даклады з разборам твораў Кручкіна, Шапіра, Глазырына, Семяніхіна, Хадыкі, Худзякова, Валкадаева, Чуксіна і іншых. З дакладамі выступяць тт. Глебка, Кучар, Барысенка, Плашчынскі і іншыя таварышы.

Даклады будуць суправаджацца ілюстрацыяй твораў нашых байцоў. Для гэтай мэты намечана некалькі вялікіх літаратурных вечароў у Доме Чырвонай Арміі, на радыёзаводзе імя Молатава, на заводзе імя Варашылава і ў часцях гарнізона.

Для правядзення гэтых вечароў з удзельнікаў нарады ствараецца пяць брыгад. У Доме Чырвонай Арміі, дзе днямі быў праведзен вялікі вечар абароннай літаратуры (выступалі тт. Крапіва, Броўка, Глебка, Куляшоў, Агняцвет і іншыя), будзе наладжан чарговы вечар творчасці чырвонаармейскіх і абаронных пісьменнікаў БССР. К вечару рыхтуецца літаратурная выстаўка, бібліятэка ДЧА арганізуе гутаркі з чытачамі і інш.

Лепшыя матэрыялы ўдзельнікаў нарады ўвойдуць у вялікі альманах чырвонаармейскай літаратуры, які падрыхтоўваецца зараз да выдання ў Мінску.

Упраўленне палітычнай прапаганды ЗахАВА запрасіла на акруговую літаратурную нараду ў Мінск групу віднейшых абаронных пісьменнікаў з Масквы (А. Новікаў-Прыбой, Вс. Вішнеўскі і інш.), а таксама прадстаўнікоў нашых абаронных журналаў «Знамя» і «Красноармеец».

Е. САДОЎСКІ.

Адказны рэдактар І. Д. ГУРСКІ.

У1866. Мінск, друкарня «Звязды». Газета «Літаратура і Мастацтва» выходзіць штотыднёва. Адрас рэдакцыі газеты: Мінск, Савецкая, 76, Дом пісьменніка. Тэлефон 25-394.